

PAROLLE

80
VUOTTA

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ
JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:n PERINNEYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

1/2011 (305)

HELSINGISSÄ MAALISKUUSSA 2011

80. vsk

PAROLE täyttää 80 vuotta

Parole oli huuto, jolla koulutuksessa olleet jääkärit aikanaan kutsuttiin kokoon kuulemaan virallisia viimeisiä uutisia ja seuraavan päivän palvelusohjelmaa. Lehdelle annettiin nimi tämän huudon mukaan. Näin kirjoitti Paul Voss Parolen 70-vuotisjuhlalnumerossa 4/2001. Hyödyllinen tieto, sillä Parole-sanaa ei löydy sanakirjoista eikä edes kaikkentietävästä Wikipediasta.

Parole alkoi ilmestyä 80 vuotta sitten. Tarkkaavainen lukija saattaa huomauttaa, että jo viime vuoden Parolen kannessa luki 80. vsk. Niin siinä luki, mutta se oli virhe. Selailin Parolen vanhoja vuosikertoja yrittäen selvittää, missä vaiheessa lehden ikään on tullut ylimääräinen vuosi. Ja löytyihän se. Vuoden 1978 lehden ensimmäisen numeron kannessa luki 48 vsk. Mutta kakosnumero olikin jo 49.vuosikertaa.

Kun Parole alkoi ilmestyä, oli nimen alaotsikkona Jääkäriiliiton johtokunnan tiedonantoja jääkäreille. Ulkonäöltään aina formaattia myöten lehti muistutti lähinnä takavuosien virallista lehteä. Vuodesta 1958 asti lehti on ilmoittanut olevansa Jääkäriiliiton jäsenlehti. Myöhemmin nimiöön on ilmestynyt myös Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistyksen nimi.

Suurimman osan ajasta lehden päätoimittajat ovat olleet upseereita. Kolme journalistia vastannut

Parolesta, Olavi Vanttinen 1967–76, Pekka Ruusukallio vuodet 1995–2008 ja allekirjoittanut hänen jälkeensä. Lieneekö pelkkä sattuma, että kaikki kolme ovat olleet töissä Tampereella ilmestyvässä Aamulehdessä.

Parolea on aina tehty pienin resurssein. Päätoimittaja on ollut käytännössä koko toimitus ja tehtävää on hoidettu oman toimen ohella ja ilmeisesti ilman korvausta. Toisaalta ei neljä kertaa vuodessa ilmestyvä julkaisu ainakaan kokopäiväistä tekijää tarvitse. Paavo Kärnä, joka oli päätoimittaja vuodet 1967–69, kertoi kerran, että kuvia sai lehdessä käyttää vain siinä tapauksessa, että siitä oli ennestään olemassa valmis kuvalaatta.

Lehden ilmestymisessä on ollut aikanaan epäsäännöllisyyksiä. Jos lehti olisi ilmestynyt koko historiansa ajan neljä kertaa vuodessa, olisi tämä numero 321. Jokunen numero on jäänyt puuttumaan. sillä Parole 1/2011 on numero 305. Se on hyvä saavutus, sillä onhan 80 vuoteen sentään mahtunut muutama sotakin.

Ruusukallion alkaessa lehden tekijäksi oli edetty tietokoneaikaan, Niinpä hän saattoi hoitaa tehtävänsä kotoaan Tampereelta käsin. Lehti alkoi järjestötiedotteen sijasta muistuttaa enemmän järjestölehteä. Se ei tyytynyt vain selostamaan järjestötapahtumia, vaan ryhtyi hankkimaan aktiivisesti sisältöä. Esimerkiksi lehden 70-vuotisjuhlalnumerossa oli haastattelut ministeri Max Jakobsonista ja puolustusvoimien komentajasta amiraali Juhani Kaskealasta.

Haluan, että Parolella on värikansi ja voimakkaasti kantaa ottava pääkirjoitus, sanoi Asko Kilpinen allekirjoittaneelle ottaessani vastaan päätoimittajan tehtävät. Sanoin mielelläni täyttävän nuo toi-

vomukset. Varsinkin värikansi on antanut julkaisullemme aikakauslehtimäisen ilmeen.

Vaikka lehteä tehdään nollabudjetilla, kustannuksia aiheuttavat vain taitto, paino ja postitus, ei tarvitse tyytyä päätoimittaja Kärnän ajan niukkuuteen. Tietokonepohjainen lehden toimittaminen ja taitto merkitsee sitä, että lehteä voidaan myös kohtuullisesti kuvittaa.

Parole ei tyydy kertomaan vain jääkärien perinneliikkeen tapahtumista vaan laajemmin sotahistoriaan liittyvistä tapahtumista. Tällaista materiaalia on hankittu yhteistyössä toisten maanpuolustuslehtien kanssa sekä erilaisten seminaarien esitelmistä. Vaikka levikkimme on pieni, 2000 kappaletta, on merkityksellistä, että yksi ja toinen korkeatasoinen esitelmä tulee talletetuksi painetussa muodossa näillä sivuilla. Unohduksen sijaan se saattaa myöhemmin tulla jonkun tutkijan silmiin ja näin hyödynnettyksi.

Perinneyhdistys päätti jo pari vuotta sitten Parolen panemisesta nettiin. Nyt on astuttu historiallinen askel ja Parolen voi 80-juhlavuoden kunniaksi lukea tietokoneen näytöltä JP27:n perinneyhdistyksen Helsinki-Uusimaan kotisivulta. Siellä se palvelee jäsenistöämme, mutta toivomme, että netti-Parole tulee myös laajempaankin käyttöön. Se on tutkijoiden löydettävissä ja tavoittelemamme nuoret löytävät netissä surffaileessaan myös Parolen ja jotkut saattavat kiinnostua jopa jäsenyydestä. Netistä löytyy tällä hetkellä Parole 4/2010 ja tästä lähin ilmestyvät numerot tulevat sinne aikanaan samoin kuin muuttaman viime vuoden numerot.

Mutta tämä on arkea. Parole 80-vuotisjuhlavuoteen palataan laajemmin numerossa 4/2011.

Jukka Knuuti

Kansikuva:

Jääkäri mallia 2011. Lumipuku ei ole lumivalkoinen. Rynnäkökiväärissä on laser-laite, jonka "osumat" soturin kypärässä ja varusteissa olevat prismat paljastavat. Harjoituksissa näin kaadutaan tai haavoitutaan "oi-keasti".

Kuva: Paavo Mikkonen

Sepeleenlaskijat jääkärimuistomerkillä. Vasemmalta Margaretha Berghell, kenraaliluutnantti Ilkka Halonen, perinneyhdistyksen puheenjohtaja kenraalimajuri Jukka Pennanen, perinneyhdistyksen Lapin osaston puheenjohtaja Kaisa Liljeberg-Thronicke ja upseerikokelas Toni Lähteenmaa. Kuvat Paavo Mikkonen

Otetaan tavoitteeksi nostaa perinneyhdistyksen jäsenmäärä jääkäreiksi lähteneiden lukuun **1891**

Jääkäriksi lähteneiden määrä 1891 on helppo muistaa. Sehän on sama kuin kaikille aikuisille suomalaisille miehille tutun venäläisen kolmen linjan kiiväärin valmistusvuosi. Martti Ehrnroothin muistisääntö.

Kun skarppaamme hiukan jäsenhankinnassa, niin saamme 100-vuotisjuhliin mennessä jäsenmäärän samaksi kuin jääkäriksi lähteneiden luku, eli 1891, totesi JP 27:n perinneyhdistyksen puheenjohtaja **Jukka Pennanen** yhdistyksen vuosikokouksessa Rovaniemellä 19. helmikuuta.

Kokous pidettiin tavanomaisesti sotilaallisessa ympäristössä, Rovaniemen varuskunnan

rykmentinsalissa, minne osanottajia kertyi 41. Enimmäkseen osallistujat olivat pitkämatkalaisia, enemmän etelästä tulleita. Kokousta johti jämäkästi puheenjohtajaksi valittu kenraaliluutnantti **Ilkka Halonen**.

Yhdistyksen jäsenmäärä oli viime vuoden lopulla 1837 kun se vuoden alussa oli ollut kymmentä vähemmän. Uusia jäseniä oli vuoden mittaan saatu 109, mutta toisaal-

Se on visentti.

Huomasiko kukaan, että eversti Kari Tuomen puseron rintapielessä on keltainen vaakuna, jonka keskellä oli biisoni?

Lapin lennosto kantaa Lentorykmentti 4 perinteitä. Tammikuussa 1942 rykmentin lentäjät hakivat Saksasta valtakunnanmarsalkka Herman Göringin lahjoittamia Do-17 pommikoneita.

He joutuivat jäämään koneita odottaessaan pariksi kuukaudeksi Varsovaan ja kuluttivat aikaansa myös kapakassa. Siellä he tutustuivat Sobrovka-nimiseen vodkaan. Vodkapullon etikettiin oli kuvattu visentti, joka on biisonin Puolassa elävä sukulainen.

Odotusta kesti ja subrovkakin taisi maistua, koska hakijat maalasivat koneisiinsa visentin kuvan tunnuksiksi. Visentti siirtyi aikanaan perinteiden mukana Lapin lennoston Hävittäjälentolaivue 11:n tunnuksiksi. Ja niin lentävät nyt Lapin lennoston F-18 Hornetit puolalaisen visentin kuva kyljessään.

Sotilassalaisuuksia? Lapin lennoston komentaja eversti Kari Tuomi ja puheenjohtaja Jukka Pennanen,

ta poistuma oli 99. Heistä kuoli 33 ja eronneiksi katsottiin 66 henkeä.

Varapuheenjohtaja **Kari J. Talvitie** esitteli uuden pienoisyäkäripatsaan, jonka ensimmäinen valmistuserä on tilattu tehtaalta. Vastaavasti osastot ovat tilanneet patsasta jo itselleen noin 40 kappaletta. Patsaan hinta on 300 euroa, mutta osastot saavat sen 250 euron hintaan, mikä tarjoaa mahdollisuuden osastoille pieneen tienestiin.

Jääkärisäätöpuheenjohtaja Asko Kilpinen esitteli kaksi tärkeää hanketta. Nykyinen jääkärilippu on tulossa elinkaarensa päähän ja sen tilalle hankitaan. Lippu ei ole mikä tahansa tekstiili, se ommellaan silkille kaksipuolisesti ja sen vuoksi se on varsin arvokas. Hintaa sille tulee noin 10 000 euroa. Lipussa palataan sen alkuperäiseen muotoon, eli leijona saa kaksihaaraisen hännän. Kilpinen jääkärien olleen edelläkävijöitä myös lipun suhteen. Jääkärilippuun tuli sininen risti valkoiselle pohjalle, kun senaatti vielä pitkään oli ottamassa lipun väreiksi punaisen ja keltaisen.

Kilpinen kertoi myös hankkeesta kirjoittaa jääkäreistä laaja kaksiosainen historiateos.

Oulun osaston puheenjohtaja

Pertti Puonti toi kokoukseen lämpimäiskappaleet osaston aikaansaamasta kirjasta Pohjois-Suomen jääkärihaudoista

Osana kokouspäivän ohjelmaa saatiin tutustua myös isäntien. Lapin Lennoston ja Lapin ilmatorjuntarykmentin toimintaan ja kalustoon.

Lennoston komentajan eversti **Kari Tuomen** esityksestä kävi ilmi Suomen ja lähialueiden ilmavoimien voimasuhteiden tasoittuminen. Takavuosina Neuvostoliitolla ja myös Ruotsilla oli satoja taistelukoneita verrattuna Suomen 60:een. Suomella kuten Norjalla on edelleen 60 konetta, mutta Ruotsilla 99 ja Venäjän konekanta on vain murto-osa neuvostoaikaisesta. Hyvin saattoi uskoa, kun Tuomi sanoi ilmavoimiemme pystyvän kiistämään vastustajalta ilmaherruuden alueellamme.

Ilmavoimat palveli siviiliviranomaisia viime kevään tuhkapilven aikana. Ilmavoimien koneet lensivät ottamassa ilmanäytteitä ja toivat esimerkiksi sydänsiirännäisen Rovaniemeltä Helsinkiin, kun siviilikoneet pysyivät maassa.

Ohjelman väleihin mahtui myös ”keihäsmatkailua”. Sellaisiksi kutsui isäntien edustaja **Petri Keihäskoski** bussimatkoja, jotka hän organisoi

Tältä näyttävät tämän päivän ilmatorjuntatykit. Ohjuksien ihmeisiin perehdyttiin rykmentin henkilökunnan opastuksella.

Rovaniemeltä varuskuntaan ja varuskunnan sisällä. Hän totesi paikallisolosuhteista, että oli oikeastaan t-paitakeli, kun pakkasta oli vain 18 astetta. Vielä edellispäivänä lukema oli ollut -32.

Lapin ilmatorjuntarykmentti esitteli ohjuksiaan, vaikka oli näytillä sentään myös vanha kunnon Sergei, 23 mm:n neuvostovalmisteinen ilmatorjuntatykki. Rykmentin ko-

mentaja eversti **Ari Grönroos** kertoi, että nykyajan nuoret miehet oppivat helposti ilmatorjuntaohjusten käytön. Se kun muistuttaa kovasti pelikonsolien kanssa touhuamista.

Varuskuntavierailuun kuuluu oleellisena osana sotilasruokailu. Voitiin todeta, että hyvin pojat syövät. Ruokalistalla oli broilerikeitto, leipä, salaatti ja mehukeitto. Se jäi epäselväksi, saavatko varusmiehet lounaan

päälle kahvin kuten me saimme.

Ja sotilaskodissa tietysti käytiin kahvilla ja munkilla. Sotilaskotiyhdistyksen puheenjohtaja **Vappu Alapeteri** kertoi sotilaskodin ylläpitäneet varusmiehet maastoharjoituksissa ystävänpäivänä tarjoamalle heille maastossa ystävänpäiväkahvit. Sisaret osallistuvat sukkatalkoihin ja valmiiksi onkin saatu jo 400 paria villasukkia varusmiehille. Suk-

Perinneyhdistyksen hopeisen ansiomerkin sai Lapin osaston puheenjohtaja Kaisa Liljeberg-Thronicke (kuvassa keskellä). Yhdistyksen hallituksen jäsenet vasemmalta Pekka J. Heikkilä, Petri Keihäskoski, Risto Laakso ja Juha Tiensuu palakittiin pronssisella ansiomerkillä.

Eversti Ari Grönroos kertoi illallisyleisölle kokemuksistaan Afganistanissa.

kien lisäksi heille jaetaan sykemittaraita. Mittari annetaan kavereille, jotka ovat palveluksen aikana eniten parantaneet kuntoaan.

Iltapäivällä laskettiin seppele Jääkäripuistossa olevalle jääkärimuistomerkillle.

Juhlailallinen nautittiin Pohjanhoviissa. Aterian aikana kuultiin eversti Grönroosin esitelmä hänen kokemuksistaan Afganistanissa. Kunnon jääkäri-illalliseen kuuluu sotilasmusiikki, jota kuultiin musiikkimajuri **Juha Tiensuun** johtaman Lapin sotilassoittokunnan esittämänä.

Sunnuntaina osallistuttiin jumalanpalvelukseen sekä laskettiin seppele sankarihaudalle.

Osallistujille tarjoutui sunnuntaina myös tilaisuus tutustua **Hannu Varrion** kokoamaan hyvin järjestettyyn yksityismuseoon, jonka esineistö käsittää jääkäriiliikkeeseen sekä suomalaisen SS-pataljoonaan liittyvää esineistöä.

Uusitun silkkisen jääkärilipun leijonalle alkuperäinen kaksoishäntä

Jääkärilipusta tehdään ”uusi painos”. Nykyinen järjestyksessä kolmas lippu sitten 1918 on haalistunut ja eräin kohdin kulunut. Uuden lipun on määrä olla valmis vuoden 2013 alkuun mennessä sanoii säätiön puheenjohtaja Asko Kilpinen.

– Uusittu Jääkärilippu olisi silkille kirjailtu alkuperäisen Jääkärilipun tarkka kopio. Lipun vaakunaleijonalla olisi kaksihaarainen häntä kun alkuperäisestä poiketen nykyisen jääkärilipun leijonalla on ”yksihaarainen” häntä. Nykyinen Jääkärilippu painettu sekoitekankaalle. Kahta edellistä Jääkärilippua säilytetään Sotamuseossa.

– Itsenäisen Suomen ensimmäinen joukko-osastolippu, Jääkärilippu, vihittiin Libaun Pyhän Kolminaisuuden Kirkossa 13.2.1918 jääkärien kotiinlähdön päivänä. Jääkärit vanhoivat Jääkärilipun äärellä sotilasvalan Suomen lailliselle hallitukselle. Jääkärilippu oli ainoan kerran kootun Jääkäripataljoonan edessä Vaasan paraatissa 26.2.1918. Ennen sotiamme 1939–45 Jääkärilippu oli mukana tärkeimmissä paraateissa ja juhlatilaisuuksissa. Tänä päivänä Jääkärilippua kannetaan valtakunnallisissa paraateissa heti valtiolipun jälkeen.

– Lippu on tarkoitettu nautua Hämeenlinnassa vuoden 2012 lopussa. Vihkiminen tapahtuisi Liepajassa Trinitatis-kirkossa 13.2.2013. Silloin on kulunut 95 vuotta alkuperäisen lipun vihkimisestä ja jääkärien kotiinlähdestä. Uusi lippu olisi käytössä Jääkäriiliikkeen 100-vuotisjuhlassa Helsingissä 20.11.2014 sekä jääkärien historiaan liittyvissä tapahtumissa Saksassa, Hohenlockstedtissa 25.2.2015 ja Vaasassa 25.2.2018.

– JP 27:n Perinneyhdistyksen Kanta-Hämeen osasto vastaa alustavan sopimuksen mukaan lipun hankintaan liittyvistä käytännön valmisteluista.

Juhlakirja 100 vuotiaasta jääkäriликkeestä tavoitteena on kaksi 500 sivuista teosta

Suunnitellun teoksen sisällöllinen painopiste on vuoden 1918 jälkeisissä vuosikymmenissä, koska **Martti Lauerman** voi katsoa käsitelleen jääkäri liikkeen ja Jääkäripataljoona 27:n historian. Näin kuvasi Asko Kilpinen jääkäri perinneliikkeen suurta historiaprojektia. Kirja on osa Jääkäri liikkeen tulevia 100-vuotisjuhlallisuuksia,

Jääkäri liikkeen ja Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n tarinat on kirjattu kiitettävästi ja niistä on julkaistu useita tutkimuksia. Martti Lauerman eepos ”Jääkäripataljoona 27” vuodelta 1966 on tunnetuin ja täydellisin. **Matti Lackman** on kirjoittanut vuonna 2000 tutkimuksen ”Jääkärien tuntematon historia. Suomen vai Saksan puolesta”.

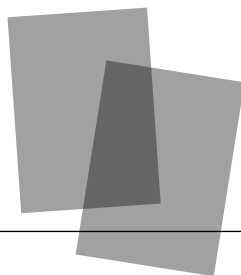
Koottu kokonaistutkimus jääkärien elämäntyöstä itsenäisyytemme puolesta erityisesti vuoden 1918 jälkeen ja vaikutuksesta Suomen maanpuolustuksen eri osa-alueiden rakentamiseen ja itsenäisyyden alkuaajan yhteiskunnalliseen kehitykseen puuttuu. Myöskään ei ole julkaistu koottua tutkimusta jääkärien toiminnasta ja vaikutuksesta viime sotiemme komentaja- ja johtajatehtävissä eikä heidän työkentästään sotiemme jälkeen.

Teoksessa käsiteltäisiin myös aiemmin vähemmälle huomiolle jääneitä osia jääkärien historiasa, kuten Saksaan jääneet jääkärit, heimosodat ja poliittinen toiminta. Tässä osiossa tarkasteltaisiin myös jääkärien suhtautumista vuoden 1918 jälkiselvittelyyn ja kansamme ehyttämiseen tähänneeseen toimintaan. Jääkärien toiminta teollisuuden ja

kaupan palveluksessa sekä muissa tehtävissä muodostaisi oman kokonaisuutensa. Myös muu yhteiskunnallinen vaikuttaminen tuodaan esille.

Teokseen tullaan liittämään tilastoja ja nimiluetteloita, joihin on koottu esim merivoimissa ja ilmavoimissa palvelleet jääkärit sekä luettelot maavoimien eri aselajeihin sijoittuneista jääkäreistä. Teoksessa pyritään runsaaseen kuvitukseen. Kirjat sisältäisivät luettelon vuosina 1914–39 ja vuosina 1940–2012 julkaistuista jääkäri liikettä, Jääkäripataljoona 27:n historiaa ja jääkärien henkilöhistoriaa käsittelevistä tutkimuksista ja teoksista. Suunniteltu koko on A4 tai hieman suurempi. Teos käsittäisi kaksi osaa kummasakin noin 500 sivua. Kirjoittajiksi on tarkoitus pyytää tämän päivän aktiivisia lähihistoriaamme ja jääkäreihin perehtyneitä tutkijoita.

Teoksen ensimmäinen osa käsittelee pääosin vuosien 1918–1939 välistä aikaa. Osa ilmestyisi vuoden 2014 syksyllä Jääkäri liikkeen perustamisen 100-vuotisjuhlaan liittyen. Toisen osan painopiste olisi sodissamme 1939 – 1945. Tällöin tarkastellaan jääkärien ratkaisevaa osuutta sotiemme komentaja- ja johtajatehtävissä, ei niinkään taistelutapahtumia. Tähän osaan tulisi yhteiskunnan eri sektoreilla vaikuttaneiden jääkärien osuus ja sijoittuminen sotiemme jälkeiseen yhteiskuntaan. Toinen osa ilmestyisi Suomen 100-vuotisjuhlallisuuksiin liittyen 2017 syksyllä.

Jääkäri lippu-postimerkki

Helsinki-Uusimaan osaston 1.luokan ikipostimerkin, jossa liehuu jääkäri lippu. Suunnittelutyötä veti osaston edellinen puheenjohtaja Henrik Lagus.

■ Merkkiä voi tilata joko jääkäri kansliasta sähköpostitse jaakarikanslia@kolumbus.fi tai puhelimitse numerosta 09 135 1009 tai 050 377 8845 (Tiina Kiiski).

Toimitusaika on noin kaksi viikkoa. Postimerkkiä myydään kaymmenen kappaleen arkeissa ja minimi tilausmäärä on yksi vihko. Arkin hinta on 20 euroa. Lisäksi tulevat toimituskulut.

Jääkäri lippu-postimerkki on tyylikäs tapa kertoa jääkäri perinteistä. Merkki sopii mainiosti myös lahjaksi.

Lippu odottaa naulaajia. Lipun vasemmassa yläkulmassa Lapin villimiehen kuva.

Ensimmäisen naulan lyö Jääkärisäätiön puheenjohtaja Asko Kilpinen. Everstiluutnantti evp. Risto Laakso avustaa. Taustalla Pekka J. Heikkilä.

Lapin jälkeen 11 osastolla on oma vihreä 27-lippunsa

Lapin osaston lippu on 11:s alaosaston lippu Perinneyhdistyksessä, sanoi puheenjohtaja Jukka Pennanen puheessaan Lapin osaston lipun nauлаustilaisuudessa 19. helmikuuta. Lippu on kiinni tangossa 20 naulalla, jotka löivät paikalleen jääkärien perinneliikkeen ja puolustusvoimien Lapin joukko-osastojen sekä maanpuolustusjärjestöjen edustajat. Lipun vihki rovasti **Ilmo Pulamo**.

Kemijoen ylitti yli 400 jääkäriä matkalla Ruotsin kautta Saksaan. Lisäksi Lapista lähti väkilukuun suhteutettuna enemmän jääkäreitä, kuin mistään muuta maakunnasta, sanoi Lapsin osaston puheenjohtaja **Kaisa Liljeberg-Tronicke** tervehdys sanoissaan.

Samalla kun lippu on yhä näänkin merkki ympäristölle ja suunnan näyttäjä, se on samalla

Juhlan kunniaksi jaettiin vastaanulatun lipun ensimmäiset pienoisliput. Lipun saivat Hannu Varrio, Asko Kilpiselle ojennettiin kaksi lippua, Jääkärisäätiön ja henkilökohtainen, Jukka Pennanen sekä entiset puheenjohtajat Leena Ovaska ja Heino Liljeberg. Kuvat Paavo Mikkonen

myönteisessä mielessä juhlallinen statussymboli, jonka ympärille koonnutaan ja joka osoittaa yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvää henkeä. Lipun käyttö ja käsittely vaatii arvokkuutta ja sitä tarvittaessa myös vartioidaan. Tämäkin lipun juhlallinen ja arvokas vihkimistilaisuus osoittaa meidän kunnioittavaa suhtautumistamme lippuihin, sanoi Jukka Pennanen lipupuheessaan.

– Jääkäreille omalla lipulla oli valtava merkitys. Heidän jääkärilippunsa ikimuistoinen käyttöönotto Liepajan Pyhän kolminaisuuden kirkossa jääkärien valatilaisuudessa 13. helmikuuta 1918 liittyy ajankohintaan, jolloin juuri itsenäistyneessä Suomessa uuteen valtiolippuun liittyvä lippukeskustelu kävi vilkkaana ja kuumana. Helmikuussa 1918 oli senaattikin kallistumassa vielä punaisen leijonalipun suuntaan ja vasta Vapaussodan jälkeen toukokuussa päätettiin nykyisen lipun käyttöön otosta.

– Liepajassa jääkäri lipun vihkimisen jälkeisenä päivänä ottivat jääkärit tietysti uuden komean lippunsa mukaan pitkälle merimatkalle kotimaahan. Vanhoista valokuvista voimme nähdä kuinka jääkäri lippu

liehui näkyvästi Arcturuksen kannella, kun jääkärit saapuivat Vaasaan 25. päivä helmikuuta. Seuraavana päivänä lippu oli suuressa roolissa ja teki kunniaa jääkärien paraatissa Vaasan torilla kenraali Mannerheimille. Seuraava merkittävä jääkäri lipun esiintyminen tapahtui 16. toukokuuta Vapaussodan voiton paraatissa Helsingissä Senaatintorilla ja Pohjois-Esplanaadilla..

– Jääkäri lippu oli itsenäisen Suomen ensimmäinen joukko-osastolippu ja se liehuu edelleenkin valtakunnallisten paraatien arvopäikällä, heti valtiolipun jälkeen.

– Lapin osaston lippu on 11:s alaosaston lippu Perinneyhdistyksessä. Perinneyhdistyksen lippu ja samalla alaosastojen lippujen kantalippu vihittiin 11 vuotta sitten helmikuussa vuonna 2000 Turussa. Sen jälkeen ovat eri osastot tasaisin väliajoin ottaneet oman lipun käyttöönsä. Nyt vihittävä Lapin osaston lippu on yhdistyksen lipun mallinen, kuten muutkin alaosastojen liput. Lippu on selkeä ratsuväen sotalippu, pohjaväri on jääkäri vihreä, mikä on kenttäpalvelun väri. Vihreä väri yhdessä lipun keskuskuvion kanssa muistuttaa Jääkäripataljoona 27:n kunniaakkaasta tiestä Lockstedter

Lagerista Kuurinmaalle ja edelleen Vaasaan. Vihittävän lipun yläkulmassa on paikallistunnuksena Lapin vaakuna. Lapin lipun on suunnitellut heraldikko **Harri Rantanen**.

Ensimmäisen naulan lippuun löi Jääkärisäätiön puheenjohtaja Asko Kilpinen. Häntä seurasi JP27:n perinneyhdistyksen puheenjohtaja Jukka Pennanen. Seuraavat kolme naulaa löi seuran kolme entistä puheenjohtajaa **Heino Liljeberg**, **Leena Ovaska** sekä **Matti Pesonen**. Sitten olivat vuorossa Lapin joukko-osastojen sekä maanpuolustusjärjestöjen naulat. Kun Kaisa Liljenerg-Tronicke oli lyönyt viimeisen ja 20. naulan, oli lippu valmis vihittäväksi, minkä teki rovasti Ilmo Pulkamo.

Lapin sotilassoittokunta loi musiikkimajuri **Juha Tiesmaan** johdolla juhlatunnelmaa, joka huipentui tilaisuuden päättäneeseen jääkärimarssiin.

Puhdistus jolta säästyimme

Kirjailija Sofi Oksasen menestyksellä romaani Puhdistus on kaikin puolin hyvä kirja. Syvälinen, ihmismielen sisimpiä tunteita, sen heikkouksia, mutta myös vahvuuksia luotaava teos ei tosin päästä lukijaansa helpolla. Kirjaan on paneuduttava ajan ja ajatuksen kanssa. Kirja pakottaa lukijansa todistajaksi Viron sodan jälkeisille tapahtumille, kaikelle sille raadollisuudelle ja arvojen alasajolle mitä virolaiset joutuivat kärsimään ja kokemaan ja mistä kaikesta me suomalaiset säästyimme. Valtaosa suomalaisista jopa onnellisen tietämättöminä siitä, mitä kauhuja vajaan 100 km:n päässä, itsenäisyytensä menettäneessä, sosialistisessa Virossa tapahtui. Viimeistään lukemalla Oksasen kirjan ymmärtää, että naapurimme kärsimykset eivät rajoittuneet vain sodan jälkeiseen aikaan, vaan ne ovat seuranneet raskaana painolastina ja irvistävänä haamuna virolaisia aina näihin päiviin asti.

Vuonna 1914 jääkäreiksi lähtijöitä motivoi ennen kaikkea Suomen irtaantuminen Venäjästä. Jääkärit ja muutkin suomalaiset olivat perinpohjaisesti kyllästyneitä Venäjän hallintoon ja tahtoon. Haluttiin, että me suomalaiset itse saamme päättää oman maamme asioista ja kehittää maatamme omien tärkeiden arvojemme mukaisesti.

Unelma toteutui, tosin vaikeuksien kautta. Puolustusvoimien kehittäminen ja niin talvi- kuin jatkosodankin raskaat, mutta menestykselliset taistelut käytiin jääkäreiden johdolla. Suomi kykeni äärimmäisissä olosuhteissa säilyttämään itsenäisyytensä, vaikka se kolhuja saikin. Jääkärien johdolla veteraanimme pelastivat Suomen, suomalaisuuden ja länsimaiset arvomme. Jääkärit taisivat jo 1910-luvulla tarkasti ennakoita, mitä olisi tuleman pitänyt ilman päättäväistä vastarintaa.

Lukemalla Puhdistuksen ajatuksella, voikin hyvin kuvitella, mitä meille olisi pahimmallaan tapahtunut. Myös meillä olisi kyräilyä, kiipimistä, korruption, pelon ja puutteen summana ajautunut veli veljeä, sisko siskoa ja lapset vanhempiaan vastaan. Olisi syntynyt ihmisten välille hirveää vääryyttä ja suomalaisuuden perusteita jyrkivää katkeruutta. Muun kurjuuden ohessa olisivat myös jääkäreiden perheet ja monet muut suvut tuhottu ja häpäisty. Samalla suhteemme suureen naapuriimme olisi vääntynyt traumaattiseksi umpisolmuksi, joka jarruttaisi menestyksellisen ja turvallisen tulevaisuuden rakentamista täällä pohjolassa.

Katkeruuden, vääryyden ja epäoikeudenmukaisuuden perustalle ei meidän tarvitse tänään onneksi rakentaa. On hyvä aina välillä muistuttaa, kenelle kiitos oikeasta suunnan valinnasta kuuluu. Myöntöväisyysspolitiikka ja siviilivastarinta eivät tässä maailmankolkassa olisi auttaneet 1918, 1939, 1944 eikä edes kylmän sodan aikana. Samaa tervettä omaehtoisuutta ja itseensä luottamista tarvitaan jatkossakin, riippumatta globalisaatiosta ja integraation tasosta. Jääkärien hengellä on käyttöä myös tulevaisuudessa.

Kirjailija Sofi Oksasen kirjan luettuaan on lukijan ehkäpä helpompi erottaa todelliset ongelmat puoliväkisin tehdyistä haasteista. Meillä suomalaisilla on monessa suhteessa tänään kovin hyvä olla, mutta miksi jotkut meistä haluavat levittää tyytymättömyyttä ja jotkut jopa kääntää kelloa taaksepäin?

Jääkärit eivät olisi koskaan lähteneet siihen mukaan, koska he katsoivat eteenpäin.

JP52

Muistokonsertti keräsi Yliopiston juhlasalin täyteen. Mezzosopraano Tuija Knihtilä laulaa Kaartin soittokunnan säestyksellä musiikkieverstiluutnantti Elias Seppälän johdolla. Eturivistä erottuvat varapuhemies Seppo Kääriäinen, kenraali Gustav Hägglund sekä puhemies Sauli Niinistö. Kuva: Markku Seppä

Marsalkka Mannerheimin kuoleman 60-vuosimuistoa kunnioitettiin arvokkaasti

Suomen Marsalkka Mannerheimin kuoleman 60-vuotismuistoa kunnioitettiin Helsingissä 28. tammikuuta arvokkain menoin. Kansalaisjärjestöt suorittivat perinteisen kunnianosoituksen Mannerheimin hautapaadella Marsalkka Mannerheimin perinnesäätiön puheenjohtajan, kenraali Kaarle Stewenin johdolla.

Illalla järjestettiin muistokonsertti yliopiston juhlasalissa. Valtiovaltaa edustivat eduskunnan puhemies **Sauli Niinistö** sekä varapuhemies **Seppo Kääriäinen**. Läsä oli myös Mannerheim-ristin ritari **Tuomas**

Gerdt, Mannerheim suvun edustajat sekä Sveitsin suurlähettiläs **Darier** ja Venäjän sotilasasiamies eversti **Kovalev**.

Konsertin ohjelmassa oli runsaasti Sibeliusta sekä muuta sellaista musiikkia, jota Mannerheimin väitetään mielellään kuunnelleen, sanoi perinnesäätiön varapuheenjohtaja kenraali **Sami Sihvo** tervehdyspuheessaan.

Kaartin soittokunnan lisäksi esiintyvät mezzosopraano **Tuija Knihtilä** sekä Sibeliuksen kamarikuoro musiikkineuvos **Marjukka Riihimäen** johdolla.

Musiikin lomassa kuultiin otteita Mannerheimin päiväkäskyistä ja puheista komentaja **Eero Karhuvaaran** lukemana.

Mannerheim oli keskeinen hahmo itsenäisen Suomen historiassa

Suomen marsalkka, vapaaherra Carl Gustaf Emil Mannerheim oli keskeinen hahmo itsenäisen Suomen historiassa. Kukaan toinen ei ole hänen laillaan joutunut tarttumaan isänmaan asioihin ja kantamaan niistä usein yksin vastuun, sanoi kenraali Sami Sihvo tehvedyspuheessaan.

Hän oli neljän sodan ylipäällikkö, valtionhoitaja ja tasavallan presidentti.

Suomi oli julistautunut 6.12.1917 itsenäiseksi. Olot olivat kuitenkin epävarmat.

Venäläinen sotaväki pysyi maassamme ja Venäjän maaliskuun valankumouksen jälkeen Suomessa perustettujen suojeluskuntien ja punakaartien välinen yhtenäinen näytti väistämättömältä. Järjestyksen saamiseksi maahan senaatti valtuutti 15.1.1918 kenraali Mannerheimin muodostamaan Pohjois-Suomeen hallituksen joukot ja toimimaan niiden ylipäällikkönä. Tukialueen muodostamiseksi suojeluskunnat aloittivat Mannerheimin käskystä Pohjanmaalla venäläisten varuskuntien aseista riisumisen 28.1.1918. Samoihin aikoihin punakaartit ottivat vallan Etelä-Suomessa.

Vapaussota muuttui valitettavasti pian myös kansalaissodaksi. Mannerheim sai helmikuun lopulla Saksasta Suomeen palaavista jääkäreistä arvokkaan johtajavoiman hallituksen joukkoihin, mitkä koostuivat lähinnä pikakoulutetuista suojeluskuntalaisista ja asevelvollisista.

Mannerheim oli sodan alussa suomalaisille tuntematon, suomea huonosti puhuva venäläinen kenraali. Ratsuväenkenraaliksi ylennetty Mannerheim saavutti kuitenkin karismallaan ja päättäväisyydellään nopeasti ehdottoman arvovallan hallituksen joukoissa

Mannerheim johti tämän traagiseksi käyneen sodan nopeas-

Mannerheim seuraamassa Karjalan kannaksen suurta sotaharjoitusta vuonna 1939. Kuva Puolustusvoimat

ti päätökseen. Oltuaan senaatin kanssa eri mieltä maamme ulkopolitiikasta hän erosi sodan päättyttyä ja matkusti ulkomaille keväällä 1918. Saksan hävittyä sodan eduskunta valitsi Mannerheimin valtionhoitajaksi joulukuussa 1918.

Mannerheimin valtionhoitajakausi oli maassamme olojen vakiinnuttamisen aikaa. Tällöin hyväksyttiin tasavallan perustuslaki, hallitusmuoto ja valtiopäiväjärjestys.

Seuraavana vuonna K. J. Ståhlberg valittiin tasavallan presidentiksi ja Mannerheim poistui yli kymmeneksi vuodeksi Suomen valtiollisesta elämästä.

Tultuaan nimitetyksi vuonna 1931 puolustusneuvoston puheenjohtajaksi hän näki lähestyvän sodan uhkan muita selkeämmin ja ryhtyi tarmokkaasti ajamaan puolustuskykymme kehittämistä. Hänen esityksensä saivat kuitenkin huonosti vastakaikua. Yleisesti uskottiin, että sotaa ei tule. Myöskään hänen esityksensä pohjoismaisesta puolustusyhteistyöstä ei toteutunut.

Vuoden 1918 tapahtumien jälkeen oli ymmärrettävää, että osa kansastamme suhtautui vihamielisesti Mannerheimiin ja karsasti puolustusvoimiakin. Mannerheim alkoi 1930-luvulla korostaa kansakunnan yhtenäisyyden merkitystä puheissaan ja toimissaan.. Tähän osaltaan

tähtäsi myös osallistuminen humanitääriin toimintaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Punaisen Ristin piirissä.

1930-luvun lopulla olivat taloudelliset ja sosiaaliset olosuhteet jo parantuneet. Ääriliikkeet niin vasemmalla kuin oikealla olivat menettäneet merkityksensä. Kaikille tasavertainen varusmiespalvelus lähensi omalta osaltaan eri yhteiskuntaluokista tulevia nuoria miehiä.

Suomi oli kaikille puolustamisen arvoinen

Talvisodassa Mannerheimista tuli koko kansakunnan kiistaton johtaja. Mannerheim oli sotatoimien johtajana realisti ja hän otti myös operaatioiden poliittiset seuraukset huomioon. Vihollisen ylivoiman käytyä kestävämmäksi talvella 1940 hän kannatti aselevon solmimista Neuvostoliiton kanssa. Jatkosodassa 1941-1944 Suomi taisteli Saksan rinnalla vallatakseen

Marsalkan hautajaiskulkue Helsingin keskustassa 4.2.1951. Arkku kulkee tykinlavetilla, jota säilytetään Tykistömuseossa Hämeenlinnassa. Kuva Puolustusvoimat

talvisodassa menettämänsä alueet takaisin. Jatkosodan aikana Mannerheim ei sallinut joukkojemme hyökätä Leningradia vastaan eikä Muurmannin radalle saksalaisten painostuksesta huolimatta. Tämä osoittautui jälkeensä tarkasteltuna viisaaksi päätökseksi.

Vuodesta 1943 olikin maamme johdon huolena, kuinka irtaantua sodasta ja samalla säilyttää itsenäisyytemme.

Aselepo syksyllä 1944 kuin hyppy tyhjiin

Elokuussa 1944 Mannerheim valittiin tasavallan presidentiksi, koska arveltiin hänen olevan kykenevä arvovallallaan luotsaamaan maamme rauhaan ja kääntämään aseet tarvittaessa saksalaisia vastaan.

Mannerheim toteaa muistelmissaan aselevon solmimisen syyskuussa 1944 olleen kuin hyppy tyhjiin. Saksalaisten vastatoimista ei ollut tietoa ja Suomi oli edelleen

sodassa Neuvostoliiton kanssa. Miehityksen vaara oli suuri, mutta ajoitus kuitenkin onnistui.

”Ei liian aikaisin eikä liian myöhään” Maatamme ei miehitetty ja kansamme säilytti vapautensa. Kyseessä oli todellinen valtiomiesteko!

Realiteettien huomioon ottamista maamme sodanjälkeisessä vaikeassa tilanteessa osoitti myös esitys Stalinille yya-sopimuksen solmimiseksi, mikä ei kuitenkaan ollut Stalinille vielä silloin ajankohtainen.

Sodan jälkeiset vuodet olivat presidentti Mannerheimille raskaat. Maamme sisäinen tilanne oli rauhaton, sotasyällisysoikeudenkäynti oli menolla, maassamme olevan liittoutuneiden valvontakomission kanssa oli jatkuvia neuvotteluja ja sotakorvaukset painoivat päälle. Presidentin oma terveys alkoi horjua.

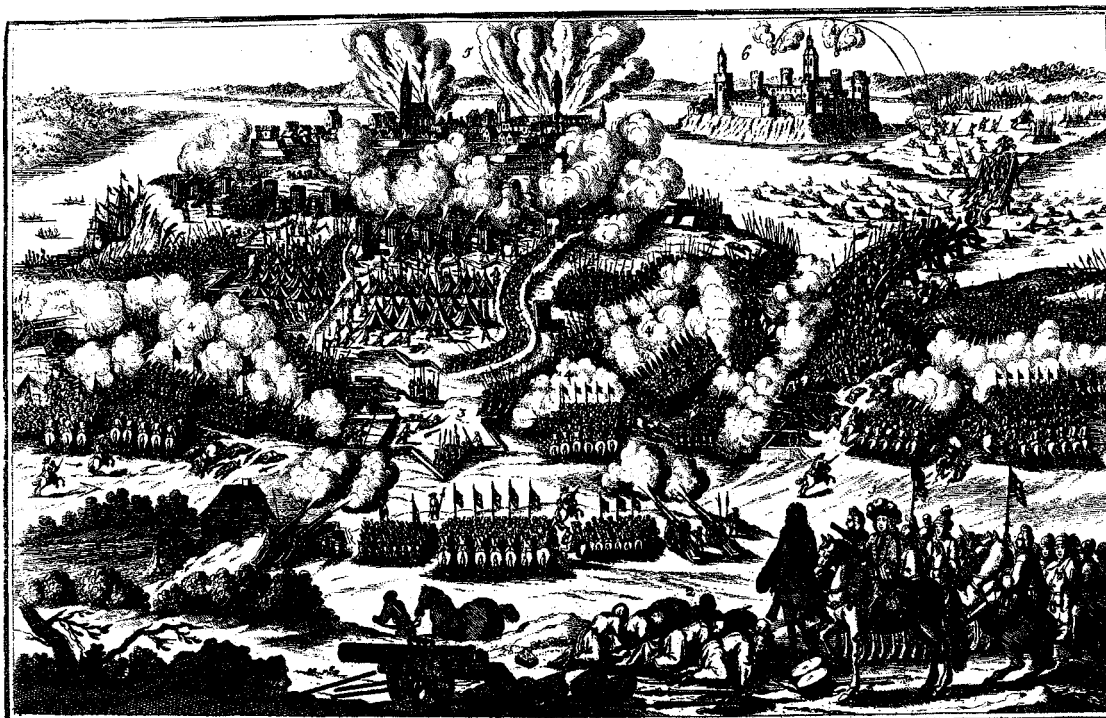
Maaliskuun 4.päivänä 1946 Mannerheim ilmoitti luopuvansa terveydellisistä syistä tasavallan presidentin virasta.

Mannerheim kuoli Sveitsissä

Viimeisinä elinvuosinaan hän asui paljon Sveitsissä, missä hänellä oli kevästä 1948 asunto Genevejärven tuntumassa Montreux'n lähistöllä sijaitsevassa Val-Montin klinikassa, siellä hän kirjoitti muistelmiaan.

Suomen marsalkka Carl Gustav Emil Mannerheim kuoli rauhallisesti 28. tammikuuta 1951 Sveitsissä. Kaksi Mannerheim-ristin ritaria, kenraalit Puroma ja Tapola saivat kunniatehtävän hakea Marsalkan Ruotsin kautta takaisin kotimaahansa Suomeen. Marsalkka Mannerheimin hautajaiset 4. helmikuuta olivat koko kansan yhteinen surujuhla.

Marsalkka Mannerheim saatettiin haudata lepoon kaatuneiden sotureidensa keskelle Hietaniemen sankarihautausmaalla, missä haudapaadessa on suvun vaakuna, jossa teksti Candida pro causa – ense candido, puhtain asein puhtaan asian puolesta.

Johan Stridbäckin kuparipiirros joulukuussa 1700 käydystä Narvan taistelusta.

Narvan marssi – Marsalkan ja presidenttien hautajaismarsai

Monelle kadettiupseerille on jäänyt mieleen se hetki, jolloin sotilassoittokunta siunaustilaisuuden päätteeksi soittaa Narvan marssia vainajaa saatettaessa kirkkosalisista pois. Mistä tämän vaikuttavan marssin sävelmä on lähtöisin?

Suuren Pohjan sodan, jossa Ruotsin kuningas **Kaarle XII** ja Venäjän keisari **Pietari Suuri** taistelivat Itämeren herruudesta, yksi merkittävimmistä taisteluista käytiin vuoden 1700 lopulla Narvassa. Lokakuussa Kaarle XII:n joukot aloittivat marssin Pärnusta kohti Narvaa, joka oli joutunut venäläisten piirittämäksi. Siellä marraskuun 20. päivänä ruotsalaiset ja suomalaiset joukot löivät Kaarle XII:n johdolla Pietari Suuren lukumääräisesti huomattavasti suuremman venäläisen sotajoukon. Varsinaisena taistelupäivänä oli raju

lumimyrsky, joka esti venäläisiä näkemästä kauas. Lumipyryn turvin hyökkääjä pääsi pureutumaan suoraan taisteluhautoihin.

Kertomusten mukaan Narvan marssia soitettiin ja hyräiltiin tällä sotaretkellä. Sen hymnimäinen sävelkulku jäi silloin monen sotilaan mieliin. Sotaretkelle osallistui kuningas **Kaarle XII** mukana hovikapellimestari **Gustav von Düben**, jonka isoisa **Andreas von Düben** muutti Ruotsiin 1600-luvun alussa. Andreas von Dübenistä tuli siellä hoviurkuri ja Tukholman saksalaisen kirkon urkuri sekä kuninkaallinen kapellimestari. Hän sävelsi muun muassa kahdeksanäänisen kantaatin, *Pugna triumphalis*, kuningas Kustaa II Adolfin hautajaisiin.

Gustav von Dübenin veli Andreas von Düben nuorempi sävelsi Narvan taistelussa saavutetun voiton kunniaksi komediallisen Narva-baletin. Se sisältää Narvan marssin,

joka on eri sävelmä kuin perinteinen Narvan marssi. Andreas von Dübenin nuoremman Narvan marssi tunnetaan paremmin nimellä Karoliinimarssi, joka sekin alkuaan on kansansävelmä. Liekö Dübenin sävellys aiheuttanut aikojen kuluessa sekaannusta siinä määrin, että häntä on alettu vanhoissa nuottikirjoissa pitää virheellisesti alkuperäisen Narvan marssin säveltäjänä.

Mutta mistä Narvan marssi alunperin on kotoisin? Onko sävelmä saapunut Baltiaan Brittein saarilta tulleiden irlantilaisten sotilaiden mukana? Sitä emme varmuudella tiedä. Ruotsalainen säveltäjä ja kirjailija **Johan Leonard Höijer** on tutkimuksissaan 1800-luvulla päätynyt siihen lopputulokseen, että Narvan marssi on irlantilaista alkuperää. Joka tapauksessa se on kansansävelmä, johon yhtymäkohtia löytyy muualtakin Euroopasta.

Musiikki sovitettiin 1818 Kaarle XII muistojuhlaan

Kuningas Kaarle XII kuoli saatuaan luodin päähänsä Norjan sotaretkellä sunnuntai-iltana 30.11.1718. Ruotsin armeija oli silloin valtaamassa lujasti varustettua Fredrikstenin linnoitusta. Sata vuotta myöhemmin heräsi ylioppilaspiireissä kiinnostus järjestää Upsalassa Kaarle XII:n kuoleman muistoksi juhla, sillä pidettiin hänä Ruotsissa tarunhoitoisena kuninkaana, joka koki sankari-kuoleman. Järjestävät tahot pyysivät ruotsalaiselta runoilijalta ja säveltäjältä, professori **Erik Geijeriltä** sopivaa musiikkia muistojuhlaa varten. Geijerin tiedossa oli vanha hymnisävelmä Narvan taistelun ajoilta. Se innoitti häntä niin, että hän kirjoitti siihen seuraavat sanat:

Carl XII:s marsch vid Narva

*Viken tidens flyktiga minnen!
Stundens fröjder, bleknen, försvin-
nen!*

*Natten nedsteg på våra sinnen,
och för skuggorna är vår sång.
Hågkomst av de framfarna dagar,
som oss eldar och anklagar!
Gråa gäst, som ej tid försvagar,
följe ditt allvar vår dunkla gång.*

Muistojuhlaa varten saksalais-ruotsalainen säveltäjä, kuoronjohtaja ja hovikapellimestari **Johann Christian Friedrich Haeffner** sovitti Narvan marssin mieskuorolle. Upsalalaiset ylioppilaat lauloivat marssin muistojuhlassa marraskuun 30. päivänä vuonna 1818 ja marssi saavutti suuren suosion. Tämän jälkeen Narvan marssi kuuluikin vuosittain muistojuhlan ohjelmistoon.

Pian muistojuhlan jälkeen Haeffnerin mieskuorosovitus Narvan marssista kulkeutui Suomeen. Ha-

Kaarle XII oli Narvan sankari. Narvan marssi sävellettiin hänen kuolemansa 100-vuotismuistojuhliin 1818. Kuva Wikimedia

effnerin sovittama marssi oli muun muassa 1830-luvulla Pohjalaisen osakunnan laulukirjassa, joka sisälsi 62 laulua. Laulukirja oli aikanaan suurin ylioppilaslaulukokoelma sekä Ruotsissa että Suomessa. Näihin aikoihin ylioppilaslaulut vaikuttivat voimakkaasti kansalliseen itsetuntoon antaen isänmaallisen panoksensa tulevalle kansallisuusaatteelle. Narvan marssilla oli siinä oma osuutensa.

Marssista löytyy ainakin **Martti Helan, Alpo Noposen ja R.R. Ryynäsen** suomennokset.

Seuraavassa on Alpo Noposen viivahteikas suomennos:

*Herkkään muistoin tieltä nyt taivu!
Hetken riemu kalveten haivu!
Synkkyys yön meidän mieliin vaivu,
kun nyt varjoille lauletaan!
Aatos mi menneihin vuosihin johtaa,
soi maa meitä ja intoon hohtaa.
Vieras, aikaa mi uhmin kohtaa.
Kolkkohon seuraan nyt tulkoon vain!*

Soitettiin Mannerheimin ja Kekkonen hautajaisissa

Kaarle XII muistojuhlalla oli merkittävä osuus siihen, että Narvan marssi tuli valtion päämiesten ja korkea-arvoisten upseereiden hautajaisseremonioihin. Aluksi marssi kuultiin mieskuorojen esittämänä ja vähitellen soittokuntakin alkoivat sitä soittaa. Marssin sävelet ovat kaikuneet muun muassa Suomen Marsalkka **Mannerheimin**, presidentti **Urho Kekkonen** ja jalkaväenkenraali **Adolf Ehrnroothin** siunaustilaisuuksissa. Virossa marssia soitettiin presidentti **Lennart Meren** hautajaisissa vuonna 2006.

Marssista on tehty useita orkesteri- ja soittokuntasovituksia. Tunnetuin niistä lienee **Artturi Ropen** sovitus, jossa marssi alkaa vaimeasti ja voimistuu loppua kohden. Rumpujen osuus marssin alussa on vaikuttava. Ensimmäistä kertaa marssi äänitettiin vuonna 1912, jolloin sen esitti **Robert Kajanuksen** sovituksena Helsingin torvisoitto-kunta kapellimestari **Aleksei Apostolin** johtamana.

Narvan marssin sävelmä etenee rauhallisena surumarssina. Sen ensi osassa on samaa tunnelmaa kuin **Frederic Chopinin** surumarssissa. Narvan marssin keskiosan sävelkulun nousu on mieleenpainuva ja ruhtinaallinen, kunnes se palautuu lopulta hiljalleen ensimmäiseen teemaan, johon se päättyy. Marssin dynamiikka lisää myös vaikuttavuutta. Koko marssin ajan rumpujen kohtalokas kumina tekee Narvan marssista kuulijalle sykhdyttävän musiikkihetken.

Teksti: Matti Orlamo

Kenttärovasti Seppo Kangas puhui Tampereen tuomiokirkon saarnastuolissa ja kantoi huolta nuorisohistoriatietoisuudesta. Kuva Matti Kataja

Tammisunnuntain kirkkojuhla Tampereella Mikä on virtuaaliympäristön tarjoama kuva isänmaasta

– Mitä tapahtuu, jos myöhäis-moderni yhteiskunta häivyttää yhteisen identiteetin ja sen keskeiset symbolit, esimerkiksi ”isänmaa”. Mikä on virtuaaliympäristön tilalle antama tulevaisuuskuva ja identiteetti? Tai paremmin lumentiteetti. Mitä tapahtuu kansallisessa jatkumossa, jos uusi sukupolvi syntyy tyhjästä tyhjiöön? Tuoreen nuorisotutkimuksen paljastama kulttuurin arvostuksen hätkähdyttävän suuri romahtaminen ansaitsisi hyvin vakavan analyysin. Kolmen, neljän sukupolven etäisyydellä ”suurista kertomuksista” elävien historia-tietoisuus on oleellisesti hämärtynyt Tällaisia kysymyksiä asetti dosentti, kenttärovasti **Seppo Kangas** Tampereen tuomiokirkossa Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistyksen järjestämässä Tammisunnuntain kirkkojuhlassa

– Tarvitsemme historiaketjun kunnostamista ja viimeisenkin ve-

teraanin kokemuksellisuutta kansallisen kestämissen ja toivon perintönä. Olen saanut opettaa yli kahdellekymmenelle kadettikurssille, että huomisen leipä leivotaan tänään – eilisen jauhoista.

– Tammisunnuntai 1918 nousi symboloimaan suomalaista maanpuolustustahtoa ja vapaudenkai-puuta. Ensimmäistä kertaa maan historiassa itsenäisen Suomen joukot, oman maan johdon alaisina, käynnistivät sotateimet vieraan val-lan joukkoja vastaan niiden karkottamiseksi itsenäisen Suomen alueelta. Vuoden 1918 sota syttyi Vapaussotana, mutta se muuttui onnettomuudeksi myös sisällissodaksi. Monien 1918 –sodan nimien joukossa luokkasota on virheellisin. Valkoinen armeija ei ollut luokka-armeija. Sen joukoista kolmannes ja vapaaehtoisista neljännes oli työväestöä. Torppareita oli molemmilla puolilla.

– Vapaussodalla osoitetun itse-

näisyystahdon kansallinen arvo on mittaamaton. Sisällissodan haavojen traagisuus molemmilla puolilla on myös mittaamaton. Nämä haavat parantaa vain sovitus, sovinto ja toinen toisensa löytäneet sydämet Suomen itsenäisyyden vaalimiseksi.

Viholliskuvien kehittäminen historiaan viitaten on tarpeetonta. Vaikeasti ennustettavan tulevaisuuden edessä oli – ja on – kuitenkin pidettävä huolta maanpuolustustahdosta. Olemme velkaa sekä veteraaneille että lapsillemme itsenäisen isänmaan. Suomi on ainoa niistä lähes kymmenestä ensimmäisen maailmansodan jälkeen itsenäistyneistä itäisen Euroopan maasta, joka säilytti vuosisadan loppuun saakka itsenäisyytensä. Itsenäisen Suomen taival maana, jonka ulkopoliittikkaa ja puolustusta olisi hoitanut Neuvosto-Venäjä, olisi varmuudella ollut toisenlainen.

Eversti Sampo Ahto ja professori Martti Häikiö istuivat esiintyjänä eturivissä. Kuva Raimo Latvala.

Pohjanmaan Mannerheim

Oliko Matti Laurila Pohjamaan Mannerheim? Tämä yleisöky-symys kuvasti hyvin 5. marraskuuta Seinäjoella pidetyn Matti Laurila-seminaarin henkeä. Muihinkin suuriin sotilaisiin Laurilaa verrattiin. Eversti **Sampo Ahto** haki esitelmässään **Fredrik Suurelta** ja panssarikenraali **Pattonilta** Laurilaan sopivia lausumia. Preussin kuninkaan mukaan sotilasjohtajan on oltava pait-

si ankara myös lempeä miehilleen. Panssarikenraalin mukaan päällikön on oltava lojaali alaisilleen. Laurilan tunnettujen ansioiden lisäksi suojelukuntajohtajana ja rykmentinkomentajana nousi esille myös hänen tärkeä roolinsa Mäntsälän kapinan kriittisissä vaiheissa. Professori **Martti Häikiö** totesi siitä, että valtiollista itsenäisyyttä ja sen perustana olevaa oikeusvaltiota voi

puolustaa myös aseisiin tarttumatta.

Seminaari oli varsinainen yleisömenestys, sillä paitsi tarkoitukseen varattu Seinäjoen kaupunginvaltuuston istuntosali myös sen yhteydessä oleva aula olivat tungokseen asti täynnä kuulijoita.

Vesa Määtän ja **Kari Hokkasen** seminaarissa pitämät esitelmät löytyvät seuraavilta sivuilta.

Martti Laurila kirja kävi kaupaksi. Sotilaskotisisaret tarjoilivat kahvia ja tietysti munkkeja. Kuvat Raimo Latvala

VESA MÄÄTTÄ

Jääkärieversti Matti Laurilan elämänvaiheita – keskeiset tapahtumat ja niiden vaikutukset

Jääkärieversti **Matti Laurilan** toimia rintamakomentajana erityisesti jatkosodan alussa on aiemmin tutkittu runsaasti, mutta hänen elämäänsä kokonaisuutena on perehdytty harvemmin. Tämä on saatanut hämärtää objektiivisuutta hänen toimintansa syiden ja seurausten hahmottamisessa.

Laurila syntyi Kauhavalla 1895 Matti sekä Anna-Liisa Laurilan viidentenä lapsena. Hän oli tuossa vaiheessa perheen ainoa poika. **Ilmari** veli syntyi 1897. **Isä-Laurila** oli luonteeltaan hyvin temperamenttinen. Monien elämäntehtäviensä ohella hänellä oli myös kokemusta sotilas-

Fil. tri. Vesa Määttä kirjoitti väitöskirjansa Matti Laurilasta. Kuva J. Aaltonen

Lapuan lumiauran kärki. Vasemmalta Matti, isä ja Ilmari Laurila.

rasta Suomen vanhassa väessä. Tämä inspiroi osaltaan myös Matti-poikaa hakeutumaan armeijan palvelukseen. Siihen vaikutti myös viime vuosisodan alun isänmaallinen henki, jota erityisesti sortovuodet olivat stimuloineet. Patriotismia korostettiin myös koulukasvatuksessa. Erityisesti Lapuan yhteiskoulun isänmaallinen henki jäi Matin mieleen. Hän opiskeli siellä vuosina 1908–1915.

Itsenäisestä Suomesta haaveilut Laurila lähti ensimmäisten lapualaisten kanssa Saksaan saamaan sotilaskoulutusta. Määränpäähänsä Lockstedtin koulutusleirille hän saapui 27. marraskuuta 1915. Jääkärikautenaan Laurila osallistui Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluihin. Kuri oli kovaa ja simputus yleistä, mutta Laurilalle ei jäänyt niistä kovinkaan epämiellyttäviä muistoja. Ankaruutta sotilaskoulutus epäilemättä myös karaisi häntä ja hioidi särmiä pois.

Tammikuun 5. päivänä 1917 suomalainen jääkäripataljoona sai käskyn siirtyä Aa-joelle. Siellä kymmenet jääkärit eivät olleet halukkaita

lähtemään juuri perustetun hiihtosaston mukana taisteluun, joten he kieltäytyivät käskystä. Sen toteuttaminen olisi heidän mukaansa voinut johtaa Suomelle korvaamattomassa joukossa turhiin tappioihin. Käskystä kieltäytyneiden joukossa oli lapualainen jääkäri **Sven Saarikoski**, joka palveli Laurilan kanssa samassa komppaniassa (1.K). Sen päällikkönä oli suomalainen ylijoukkueenjohtaja **K. A. Ståhlberg**. Komppanian ollessa järjestäytyneenä Aa-joen jäällä Saarikoski tuotiin miesten eteen vartioiden saattamana. Saarikoski kieltäytyi, kun Ståhlberg kysyi: ”Lähdetkö mukaan?” Komppanian päällikkö toisti uudelleen kysymyksensä, mutta Saarikoski pysyi päätöksessään. Tämän jälkeen Ståhlberg uhkasi aseella Saarikoskea, mutta sekään ei tuottanut tulosta. Seuraavaksi Laurila näki, kuinka Ståhlberg ampui ensin kaksi laukausta ja lopuksi vielä yhden. Saarikoski kaatui jälle. Järkytys Saarikosken kuolemasta levisi koko pataljoonaan.

Kiivauteen taipuvainen Ståhlberg koettiin hänen alaistensa kes-

Ylijoukkueenjohtaja K. A. Ståhlbergin niskoittelun takia Aa-joen jäällä suorittama jääkäri Sven Saarikosken teloitus jätti pysyvän jäljen Laurilaan.

kuudessa etäiseksi sekä työkeäksi. Jääkärikenraalimajuri **Johan Arajuuren** mukaan Ståhlberg nimenomaan halusi esiintyä karkeana ja tunteettomana sotilasjohtajana. Arajuuri on muistellut Ståhlbergin uskoneen, etteivät hentomieliset ja pehmeät luonteet voineet menestyä sodassa. Arajuuren muistoissa Ståhlberg esiintyi erittäin kunnianhimoisena, toiminnanhaluisena, suoraviivaisena ja tiedonjanoisena, mutta ei mitenkään koreilevana upseerina. Arajuuri uskoi tunteneensa myös ystävänsä herkemmän puolen havaitessaan muun muassa, miten tapahtuma Aa-joella repi Ståhlbergin psyykettä. Ståhlbergia voitaneen kutsua suoran toiminnan upseeriksi. Kunnianhimo kannusti häntä taistelulentäällä pelottomuuteen ja rohkeuteen. Näitä ominaisuuksia hän vaati epäilemättä myös alaisiltaan.

Teloituksesta jäi jälki Laurilaan

Muisto Saarikosken teloituksesta ei voinut olla vaikuttamatta Laurilaan,

myöskään sotilasjohtajana. Laurilan mukaan Saarikosken tapaus olisi voinut selvittää rauhallisella keskustelulla. Ehkäpä tämä näkemys mielessään Laurila ei myöhemmissä esimiestehtävissään välttelty neuvotteluasetelmaa huomioidessaan alaistensa näkemyksiä. Näissä vuorovaikutustilanteissa rauhallisuus ja maltti liittyivät oleellisesti Laurilan tapaan kommunikoida. Toisaalta Laurilalla ei ollut helppoa hillitä perusluonteensa kiivautta, kun hänen ja esimiehen välillä vallitsi luottamuspuula. Se korostui Laurilan joutuessa tekemisiin henkilöiden kanssa, jotka hän mielsi Ståhlbergin kaltaisiksi suoran toiminnan upseereiksi.

Jääkäreiden pitkä koulutus-aika päättyi 26. helmikuuta 1918 Vaasassa pidettyyn suomalaisen Jääkäripataljoona 27:n sotilasparaatiin. Tämän jälkeen jääkäri vänrikki Laurila sijoittui lukuisten muiden jääkäritovereidensa tavoin valkoisen armeijan sotilasjohtotehtäviin vapaussodassa.

Aa-joen tapahtumien jälkeen seuraava Laurilaan voimakkaasti vaikuttanut tapahtuma ajoittuu alkukevään päivään 16. maaliskuuta 1918. Hän menetti tuolloin käydyssä Länkipohjan taistelussa sekä isänsä että veljensä. Ilmari Laurilan johtaman komppanian etenemismaasto oli ollut mahdollisimman epäedullinen. Ehkä tämän vuoksi hän yritti joukkoineen kiertoliikkeellä vihollisen vasempaan sivustaan, joka ei ollut hänen yllätykseksensä suojaamaton. Isä-Laurilan johtamat lapualaiset etenivät puolestaan suoraan päin vihollista.

Laurila piti isän ja veljen kuolemaa tapahtumana, joka sotilaallisesti arvostellen ei kestänyt kriittistä tarkastelua. Isä oli annetun käskyn mukaisesti menehtynyt suorassa rintamahyökkäyksessä, eivätkä hänen esimiehensä huomioineet muita etenemisvaihtoehtoja. Erään arkistolähteen mukaan isä olisi Länkipohjassa arvostellut ankarasti hyökkäyssuunnitelmia ja johtajiaan. Näin hän oli toiminut aikaisemminkin kokiesaan jonkin asian periaatteidensa vastaiseksi. Näin tuli myös toimimaan hänen poikansa.

Länkipohja teki Lauriloista legendan

Länkipohjasta muodostui vapaussodan ratkaisutaistelu, sodan käännekohta. Myös aikalaiset ymmärsivät Länkipohjan ratkaisevan merkityksen. Osin sen vuoksi Lauriloista tuli sodan juhliuimpia ja palvotuiimpia sankareita. Voitto henkilöityi heihin. Lapuan Lauriloihin kytkettiin myöhemmin lukematon määrä tosia, vääriä ja väritettyjä tarinoita. Heistä kehkeytyivät sodan kenties juhliuimmat sankarit heti ylipäällikkö Mannerheimin jälkeen.

Ensisijaisesti läheisten menetysten ja toissijaisesti siihen liittyneen julkisuuden vuoksi myös Matti Laurilan elämässä tapahtui Länkipohjan myötä keskeisin käänne. Isä sekä veli tulivat tästä lähtien kulkemaan hänen rinnallaan suullisten ja kirjallisten aikalaismuistojen muodossa. Lauriloista tuli erityisesti Etelä-Pohjanmaalla, mutta myös maakunnan rajojen ulkopuolella osa valkoisten kollektiivista vapaussotamuistoa. Se nosti isän sotilasuraa jatkaneen Matti Laurilan jonkinasteiseen erityisasemaan eteläpohjalaisten keskuudessa. Länkipohjan taistelun jälkeen hänelle muodostuikin perusta julkiselle asemalle kotimaakunnassaan.

Jääkäriajan kokemukset yhdistettynä isän ja veljen menetykseen sinitöivät myös Laurilan käsityksen siitä, miten hän toimisi johtajana taistelutilanteessa. Hän pyrki kaikin keinoin löytämään ne vaihtoehdot, jotka minimoisivat henkilömenetyksiä. Edes ylempien upseerien vastakaiset näkemykset eivät enää saaneet Laurilaa helposti joustamaan periaatteistaan. Tämän vuoksi hän ei luonnollisesti voinut välttää joutumasta ristiriitatilanteisiin esimiestensä kanssa.

Maaliskuun lopussa 1918 Laurila otti vastaan isänsä tehtävät lapualaisuojeluskuntalaisten komppanian päällikkönä. Näihin aikoihin Lempäälän taistelussa myös hänen periaatteensa joutui koetukselle. Laurila nimittäin vastusti pataljoonan komentajan, ratsumestari **Oskar Wilkmanin** käskyä hyökätä suoraan

aukean yli kohti vihollista. Länkipohjan tuore muisto mielessään Laurila mukaan päämäärään olisi voitu päästä vähäisemmällä tappioilla kiertämällä vihollisen sivustaan. Tämä oli usein myöhemminkin sotilasjohtaja Laurilalle mieleinen etenemiskeino. Laurila otti kiivaasti yhteen Wilkmanin kanssa, mutta joutui kuitenkin alistumaan esimiehensä tahtoon. Lapualaisjoukkojen onneksi pääosa heistä selvisi suhteellisen vähäisin vammoin aukean yli. Hyökkäys sai kansanperinteessä nimen Lempäälän kujanjuoksu. Tämän seurauksena Laurilan ja Wilkmanin välillä tuli vallitseman luottamuspula.

Elokuussa 1919 Laurila aloitti Etelä-Pohjanmaan suojeluskuntapiirin päällikkönä. Hänestä tuli

näkyvä vaikuttaja maakunnan lotien ja suojeluskuntalaisten keskuudessa. Piiripäällikön auktoriteettiin liittyivät esimerkiksi johtaminen sekä rauhallisuus ja kansanomaisuus. Hänelle ei ollut ominaista komentosanojen käyttö preussilaiseen tyyliin. Lienee selvää, että tiukempaan sotilaalliseen kuriin mieltyneet eivät tämänkaltaisia lähestymistapoja katsoneet hyvällä. Joka tapauksessa Laurilan on kuvattu herättäneen luottamusta ja jonkinasteista turvallisuuden tunnetta. Isällisyys on sana, joka on usein liitetty Laurilan johtajan ominaisuuksiin. Hänen positiiviseksi koetuista luonteenpiirteistään oli ollut ilmeistä hyötyä esimerkiksi aikana, jolloin Lapuan liikkeen inspiroimat kommunismin vastai-

set mielialat nostattivat ulkoparlamentaarisen toiminnan kannatusta Suomessa. Laurila osallistui kommunismin vastaiseen toimintaan ainakin jossain määrin Lapuan liikettä myötäilevässä hengessä, mutta suojeluskuntalaisena hän ei halunnut ryhtyä politikoiimaan.

Suojeluskunta kansaa kokoava, ei hajottava

Laurilan kommunismin vastaisuus oli joko saanut alkunsa tai vahvistunut vapaussodan aspektista sisällissotana. Henkilökohtaisen ulottuvuuden vastakkainasetteluun toi hänen läheistensä kaatuminen Länkipohjassa. Katkeruutta lisäsi suomalaisten punaisten sekä neuvostobolševikkien yhteistoiminta niin vuonna 1918 kuin sen jälkeen. Laurilalle edellä mainitut eivät kuitenkaan merkinneet yksityishenkilönäkään yllykettä ryhtyä tukemaan kommunismin vastaista ulkoparlamentaarista toimintaa. Olisihan se voinut johtaa ihmishenkien menetyksiin. Sotilasjohtajana Laurila pyrki myös huomioimaan kokonaisuutta. Hänelle suojeluskuntajärjestön tuli edustaa mahdollisimman laajaa kansanjoukkoa, eikä hän ylenkatsonut isänmaallista työväenliikettäkään. Maanpuolustusjärjestön tuli olla kriisi-aikoja silmällä pitäen kansaa kokoava, ei hajottava voimavara. Niinpä piiripäällikkö pyrki pitämään joukkonsa erossa politiikasta. Hän pyrki myös olemaan lojaali valtiovallalle, erityisesti presidentti **Svinhufvudille**, jota hän kunnioitti, vaikka luottamus saattoikin joutua välillä koetukselle.

Mäntsälän kapinaviikolla vuonna 1932 tilanne oli hyvin tulehdusherkkä myös Etelä-Pohjanmaalla. Kapinaa kannattaneet suojeluskuntalaiset onnistuivat valtaamaan Seinäjoen suojeluskuntapiirin esikuntatalon. Laurila oli tuolloin Helsingissä, ja valtaajat lähettivät maakunnan suojeluskunnille lähtökäskyjä Mäntsälään. Laurilan antamissa käskyissä edellytettiin puolestaan miesten pysymistä paikoillaan. Tehtävä ei ollut helppo, sillä Lapuan liikkeellä ja suojeluskunnilla oli Etelä-Pohjanmaalla tiivis yhteys.

Lauriloiden muistomerkki Länkipohjassa

Everstiluutnantti Laurila 1930-luvulla

Junat Etelä-Pohjanmaalla eivät täyttyneet Mäntsälään menijöistä, ja Laurila oli tasavallan presidentti Svinhufvudin avainhenkilö siinä, ettei kapina eskaloitunut. Etelä-Pohjanmaan suojeluskunnissa oli tuolloin yli 6 200 jäsentä. Kapinalliset uskoivat, että jos Laurila olisi antanut lähtökäskyn, Etelä-Pohjanmaalta olisivat lähteneet kaikki suojeluskuntalaiset ja maanpuolustusjärjestön jäsenet muualla Suomessa olisivat yhtyneet heihin. Innokkaita lähittäjiä löytyi ainakin Jyväskylästä, Etelä-Hämeestä, Pohjois-Uudelta maalta ja Satakunnasta. Jonkinasteista valmiutta oli myös Kuopiossa ja Helsingissä. Edellä mainitut piirit olisivat epäilemättä saaneet täydennyksiä myös jäljellä olleista 15 suojeluskuntapiiristä. Kaiken kaikkiaan joukkoihin oletettiin liittyvän jopa 25 000–30 000 miestä. Näin ollen Mäntsälään olisi voinut kokoontua sen verran suuri armeija, että aseellinen yhteenotto olisi taas saattanut jakanut suomalaisia.

Suojeluskunta enemmän kuin pelkkä työpaikka

Laurilalle suojeluskuntajärjestö merkitsi paljon enemmän kuin pelkkä työpaikka. Erityisesti isän toiminta suojeluskuntien muodostamisessa sekä Lapuan suojeluskunnassa vaikutti Laurilan urasuunnitelmiin, ja hän yritti saada jo vapaussodan alus-

sa siirtoa lapualaisten riveihin. Isä oli myös toivonut hänen pääsevän lapualaisuojeluskunnan mukana rintamalle. Länkipohjan tapahtumat konkretisoivat isän toivomuksen. Siirron jälkeen Laurila oppi erityisesti tuntemaan vapaaehtoisuuden merkityksen sotatoimissa. Se oli hänelle tärkeä kokemus. Vapaaehtoisena rintamalle lähtenyt luotti toimineensa oikean asian puolesta. Tämä auttoi kestäämään vaikeat rintaolosuhteet sekä lisäsi taisteluhenkä. Näin ollen joukko oli myös iskukykyisempi.

Siirtyminen piiripäällikön tehtäviin oli luonteva jatko Laurilan kokemuksille vapaussodassa, isän ja veljen esimerkille sekä heidän muistolle. Piiripäällikkyyden sopi Laurilan luonteelle. Tehtävässä sai toimia itsenäisesti, eivätkä esimiehet liiemmin puuttuneet hänen tekemisiinsä. Laurilan mukaan maanpuolustus-työtä tehtiin suojeluskunnissa innolla työtunteja laskematta, mikä antoi myös johtoportaalille lisämotivaatiota.

Edellä mainitun jälkeen ei ole vaikea ymmärtää sitä, että Laurila oli ehdoton ja vähemmän diplomaattinen hänen vastustaessaan toimenpiteitä, jotka koettiin vahingollisiksi suojeluskuntajärjestölle. Monien muiden suojeluskuntapiiripäälliköiden tavoin hän oli huolissaan puolustusvoimien taholta esitettyihin mielipiteisiin, joiden mukaan suojeluskuntajärjestön ja vakinaisen armeijan organisaatioiden tehtäviä tulisi kustannussyistä tarpeellisissa määrin yhdistää. Erityisesti huolta herätti maanpuolustuksen uuteen koulutus- ja liikekannallepanosuunnitelmaan – aluejärjestelmään – siirtyminen, joka tapahtui 1930-luvun kuluessa. Laurila pelkäsi, että suojeluskuntajärjestö voitaisiin jopa sulauttaa aluejärjestöön. Se olisi voinut hänen mukaansa koitua suojeluskuntajärjestön tuhoksi. Laurilan huolet osoittautuivat kuitenkin ylimitotetuiksi, mutta vahinko oli jo tapahtunut. Hän oli astunut hauraalle maaperälle sotilasuransa jatkoa ajatellen. Laurilaan kohdistuneet negatiiviset mielikuvat ja ennakkokäsitykset pohjustivat tulevaa takaiskua hänen urakehitykselleen. Tosin tal-

visodan menestys merkitsi vielä nostetta hänen uralleen. Sotaan Laurila lähti eteläpohjalaisista muodostetun JR 23:n komentajana. Länkipohjan menetysten muisto painoi yhä hänen mieltään kannustaen häntä säästämään ihmishenkiä rintamalla.

Talvisodan toimista erilaisia arviointeja

Laurila joukkoineen onnistui estämään vihollisen läpimurtoyritykset sekä Taipaleessa että Vuosalmella. Kuitenkin hän onnistui talvisodan rintamakomentajana paremmin alaistensa kuin muutaman esimiehensä näkökulmasta. Laurilasta talvisodan jälkeen tehdyt upseeriarvioinnit poikkeavatkin kohtalaisen paljon toisistaan. Eräiden lausuntojen perusteella häntä pidettiin päätöksenteossaan jossain määrin horjuvana ja luonteeltaan herkkänä, jonka on vaikea antaa ehdotonta käskyä alaspäin. Häneen liitettiin myös luonnehdinnat passiivinen ja epävarma, ja hänen todettiin tarvitsevan esimiehensä ohjausta ja tukea. Eversti **Niilo Hersalon** lausunnon perusteella Laurilassa esiintyi jopa omavaltaisuutta ja kurittomuutta.

Laurilan korostettiin myös olleen luotettava, rauhallinen, urhoollinen sekä vastuuntuntoinen. **Paavo Talvelan** mukaan hän oli luotettava ja taitava komentaja, todellinen soitaupseeri. Talvela korosti Laurilan kuuluneen hänen uljaimpien komentajiensa joukkoon. Jääkärikenraaliluutnantti **Erik Heinrichs** totesi, että Laurila oli ollut arvovaltainen johtaja vaaran hetkellä. Ylipäällikkö **Mannerheim** totesi puolestaan, että eteläpohjalaiset olivat taistelleet Vuosalmella urhoollisesti Laurilan päällikkyydessä, ja tappiot olivat olleet suuret ylivoiman edessä. Epäilemättä erityisesti ylipäällikön sanat vahvistivat jo vuonna 1918 alkunsa saanutta legenda Lauriloista. Legendaan liittynyt glorio herätti upseerikunnassa todennäköisesti niin ihailua kuin kateutta Laurilaa kohtaan. Viimeksi mainittuun antoi lisäpontta se, että Laurila ylennettiin huhtikuussa 1940 jääkärieverstiksi ja

Laurila – viides vasemmalta – yhteiskuvassa rykmenttinsä upseerien kanssa jatkosodan alussa.

hän sai tuolloin myös 2. luokan vapaudenristin. Palkitsemiset saivat pian jatkoa, kun hän vastaanotti 1. luokan vapaudenristin toukokuussa 1940.

Laurilan alaistensa keskuudessa nauttimaa arvostusta lisäsi hänen taipumuksensa kuunnella miehiään ja epäkohtien korjaamiseksi myös toteuttaa heidän toiveitaan. Tämä ilmeni muun muassa siinä, kun hän talvisodassa erotti rykmentistään taistelijoiden keskuudessa epäsuositun, väliaikaisen III pataljoonan komentajan, majuri **Otto Liliuksen**. Väli rauhan aikana Lilius nimitettiin Vaasan sotilasläänin esikuntapäälliköksi. Tuolloin Etelä-Pohjanmaan Itäisen suojeluskuntapiirin komentajana toiminut Laurila joutui taas kohtamaan talvisodan aikaisen alaisensa, eikä välttämättä niinkään mieluisten tapaamisten merkeissä. Jatkosodan alussa, kesällä 1941 Liliuksen jopa väitettiin sanoneen, että Laurilan maine tullaan hävittämään sodan kuluessa. Lilius palveli esikuntapäällikkönä siinä divisioonassa

eli 19.D, jossa Laurila johti rykmenttiään JR 16. Näytti myös siltä, että kyseisen divisioonan komentajalla, jääkärieversti **H. E. Hannukselalla** olisi ollut sama tavoite kuin Liliuksella.

Hannuksela ja Lilius olivat suoran toiminnan upseereita. Heidän alaisuudessaan rintamahyökkäys avoimen kentän yli vahvasti varustautunutta vihollista vastaan toteutettiin ilman kompromisseja, jos käsky niin määräsi. He siis olivat toimintatavoiltaan Laurilan vastakohta. Myös Laurila vaati tehtävien suorittamista, mutta yritti välttää samankaltaisia turhiksi kokemiaan uhreja kuin hänen isänsä ja veljensä vuonna 1918.

Hannuksela ja Laurila eivät tulleet toimeen

Hannuksela ja Laurila eivät kyenneet saamaan rakentavaa yhteistyötä aikaan. Se johti ristiriitoihin, joilla oli jälkiseurauksensa. Vuorovaikutus heidän välillään oli kaikkea muu-

ta kuin rakentavaa. Tunteet tekivät tehtävänsä ja yhtymän johdon kiistat heijastuivat armeijakunnan eli VII AK johtoon, 19. Divisioonan rykmentteihin, sen pataljooniin, kompanioihin jne.

Esimies-alainen -kiista kulminoitui 27.7.1941 Kumurin taistelussa, jossa Laurilan rykmentti joutui kohtamaan teräsbetonikor-suihin suojautuneen vihollisen lähes olemattomilla tiedustelutiedoilla.

Mannerheim tiedosti hyvin jääkärieverstien välillä vallinneen tulehtuneen tilanteen ja lähetti jääkärikenraalimajuri **Tuompon** selvittämään jupakkaa 6. elokuuta 1941. Tuompon korosti ongelmallista esimiessuhdetta 19. Divisioonassa, ja Laurila sai siirron Jalkaväkirykmentti 22:n komentajaksi jääkärikenraalimajuri Paavo Talvelan VI Armeijakuntaan.

Kuten aiemmin Taipaleessa ja Vuosalmella Laurila joukkoineen saavutti menestystä syksyn 1941 taisteluissa Tuulosjoella ja Syvärillä. Henkilöristiriitojen sävyttämä ai-

Eversti Laurila laskee seppeleen Vapaussodan muistomerkille Lapualla.

ka JR 16:n komentajana muodostikin kontrastin Laurilan aikaisemmille ja myöhemmille vaiheille sotilasjohtajana rintamatehtävissä.

Onnistuneen uuden alun jälkeen Laurilan tehtävät rintamakomentajana päättyivät jo joulukuussa 1941, jolloin hän joutui selkävaivojensa takia sairaalahoitoon. Vuoden 1942 aikana Laurilan selkä saatiin

kohtalaiseen kuntoon. Hänelle olisi myös saattanut löytyä rykmentti Aunuksen Ryhmästä, mutta häntä ei toivotettu tervetulleeksi V Armeijakuntaan eikä VI Armeijakuntaan. Syynä eivät olleet pelkät Laurilan terveyteen kohdistuneet epäilyt. Epäilemättä keskeisenä taustatekijänä oli ollut 19. Divisioonan johdon konflikti. Se vahvisti käsitystä, jonka mukaan Laurilaa ei koettu helpoksi alaiseksi eli hänen maineensa ei ollut palautunut ennalleen.

Kuolema ehti ennen kenraaliylennystä

Laurila nimitettiin 9. joulukuuta 1942 Vaasan sotilasläänin komentajaksi. Hänen tavoitteenaan oli kuitenkin rintamapalvelus. Vihdoin elokuun lopussa 1944 Laurila toivotettiin tervetulleeksi VI Armeijakuntaan, jonka komentajana toimi

Veikko Jurama on koonnut kirjaan Laurilan ja Hannukselan välistä ristiriitaa koskevat dokumentit.

jääkärikenraalimajuri A. E. Martola. Myös päämajassa suhtauduttiin myönteisesti siirtoon. Syyskuun 1. päivänä Laurila luopui virastaan Vaasan sotilasläänin komentajana. Tilanne kuitenkin muuttui, sillä muutaman päivän kuluttua aseet vaikenivat rintamalla. Laurilan edessä oli paluu Vaasan sotilasläänin komentajaksi.

Marraskuun alussa 1944 tasavallan presidentti Mannerheim allekirjoitti suojeluskuntajärjestön lakkauttavan lain, ja saman vuoden joulukuussa Laurila joutui luopumaan vakinaisesta palveluksestaan.

Vuoden 1944 jälkeen Laurilalla ei enää ollut yhteisössään samanlaisia vaikuttavuutta kuin aikaisemmin. Hän kylläkin säilytti auktoriteetti- asemansa Etelä-Pohjanmaalla myös sodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Elämänsä loppuun asti näkyvästi maanpuolustuksen merkitystä korostaneen Laurilan ylentäminen jääkärikenraalimajuriksi koettiin yhä enemmän maakunnan asiaksi, sillä se merkitsi myös tunnustusta Etelä-Pohjanmaan sotaveteraaneille sekä muille isänmaan hyväksi työtä tehneille. Ylennys ei kuitenkaan ennättänyt toteutua, sillä Laurilan maallinen vaellus päättyi heinäkuussa 1983. Hänet haudattiin Lapualle isä- ja Ilmari Laurilan viimeisten leposijojen viereen.

Laurilan toiminnalla oli merkitystä Suomen itsenäisyyden ja demokraattisen yhteiskuntajärjestelmän saavuttamisessa ja säilyttämisessä. Länkipohjan taistelu oli määrännyt suunnan sille, että Suomen itsenäistymisvaiheen mikrotason toimijasta kasvoi makrotason vaikuttaja 1930-luvun alkuun mennessä. Tuolloin Laurila oli tasavallan presidentti Svinhufvudin avainhenkilö siinä, ettei aseellinen konflikti eskaloitunut Mäntsälän kapinassa eikä Suomi ajautunut sisällissotaan ja radikalisoitunut. Näin kansakunnan yhtenäisyyden lujittumiselle jäi vielä aikaa ennen talvisotaa. Laurila joukkoineen saavutti menestystä talvisodassa, eikä hän ollut vähäinen tekijä siinä kokonaisuudessa, joka mahdollisti Suomen selviytymisen sodasta itsenäisenä valtiona.

PROFESSORI
KARI HOKKANEN

Jääkärivärveri ja jääkärieversti Artturi Leinonen ja Matti Laurila suojeluskuntamiehiä

Matti Laurila ja Artturi Leinonen olivat naapuripitäjistä, maaseudun poikia, synnyltään ”puolitalonpoikaista keskiluokkaa”. Laurila kävi keskikoulun ja sotakouluja, Leinonen kansakoulunopettajaseminaarin. Kummastakin tuli ”herra”, mutta molemmissa säilyi melkoinen annos maalaismiehen epäilevästä suhtautumisesta isoihin herroihin – ruotsinkielisiin varsinkin. Huumorimiehiäkin he olivat.

Kumpikin kasvoi sortovuosien vastarintahengessä. Leinosesta tuli jääkärivärveri ja kalterijääkäri, Laurila kävi preussilaisen Jääkäripataljoonan kovan koulun. Molemmat olivat aika tärkeissä tehtävissä vapaussodassa, Laurila komppanianpäällikkönä, Leinonen päämajassa.

Leinonen määrättiin jo sodan aikana suojeluskuntien Etelä-Pohjanmaan piirin päälliköksi. Hän jatkoi virassa vuoden 1918 loppuun. Elokuussa 1919 paikan täytti Laurila, jota Leinonen kannusti hakemaan.

Teemani on siis tarkastella heitä

Fil. tri. professori Kari Hokkanen oli pitkäaikainen, pohjalaisuutta symboloivan, Seinäjoella ilmestyvän Ilkka-lehden päätoimittaja.

suojeluskuntamiehinä.

Päälähteenäni on kaksi väitöskirjaa: **Vesa Määttä**n tuore Laurilan elämäkerta sekä **Timo Mikkilän** Pohjanmaan patriootti (2000), joka kertailee Leinosen elämänvaiheita; aikaisemmin hänestä on pienoiselämäkerta **Veikko Pirilän** teoksessa *Maakuntapatriootit* (1985).

Suojeluskunnat ja kotimaakunta olivat kummallekin rakkaita. Laurilalle oli tarjolla upseerinura armeijassa; mutta suojeluskuntatyön vapaaehtoisuus miellytti enemmän. Armeijan upseeria olisi kierätetty pitkin maan varuskuntia, suojeluskunnan piiripäällikkö sai pysyä kotona, ensin Vaasassa ja sitten Seinäjoella, kun piiriesikunnan talo oli valmistunut 1926.

Ei Leinonenkaan tarttunut joutuneisiin mahdollisuuksiin siirtymään pääkaupunkiin.

Suojeluskuntapiirissä he olivat tiiviissä yhteistyössä. Leinonen valittiin huhtikuussa 1919 piiriesikuntaan ja 1924 sivutoimiseksi valistusohjaajaksi, jona pysyi kesään 1929 saakka. Tehtävään kuului piirin *Nuijasoturi*-lehden toimitussihteeriys. Päätoimittaja oli virkansa puolesta Laurila, mutta käytännössä Leinonen teki Nuijasoturin. Suojeluskuntien arkityössä Laurila ja Leinonen ahersivat koulutuksen ja innostaen, ryssästä varoittaen ja punaisia pahoista teoista soimaten.

He olivat ystäviä. Leinosen lohduttelut liennyttivät Laurilan petymystä, kun koki kärsineensä vääryyttä ylennyksissä. – Vääryyttä Leinonenkin koki kärsineensä natsoja jaettaessa: hänhän oli vain korpraali, vaikka oli vapaussodassa palvellut hyvinkin upseeritason tehtävissä.

Leinonen maltillinen suojeluskuntamies

Leinonen oli suojeluskuntamiehenä paitsi aktiivinen myös maltillinen. Hallitusmuototaistelussa hän aset-

Artturi Leinonen oli Suojeluskunnan Etelä-Pohjanmaan piiripäällikkö ennen Matti Laurilaa. Hän oli pitkään Ilkka-lehden päätoimittaja.

tui tasavallan kannalle. Heimosotiin hän suhtautui varauksellisesti. Hänelle riitti oman maan vapaus. .

Vuoden 1921 suojeluskuntaselkkauksessa Leinonen kuului niihin, jotka eivät halunneet suojeluskunnista valtiosta riippumatonta, **Mannerheimin** johtamaa vapaajoukkoa. Hän kuului komiteaan, joka valmisti suojeluskunta-asetusta. Se teki suojeluskunnista vapaaehtoisen järjestön, joka totteli valtiovaltaa, viime kädessä tasavallan presidenttiä, sotavaen ylipäällikköä. Laurila oli siitä samaa mieltä.

Vuonna 1929 Leinonen siirtyi Ilkan ”vastaavaksi toimittajaksi” ja seuraavana kesänä, Alkion kuoltua, hänestä tuli päätoimittaja. Suojeluskuntaharrastukseen muutos ei vaikuttanut, antoipa lisää arvovaltaakin.

Uusi päätoimittaja joutui heti keskelle rajua poliittista kuohuntaa. Se kosketti erittäin läheisesti maakunnan suojeluskuntia. Leinosen ja Laurilan suhteetkin joutuivat koetukselle.

Everstiluutnantti Laurila tarkastaa Suojelunkunta-joukkoja jossain Etelä-Pohjanmaalla.

mutta auktoriteetti pysyi eikä hän ajautunut samanlaiseen konfrontaatioon kuin Leinonen.

Leinoselle tärkeintä oli laillisuus, Laurilalle suojeluskuntajärjestön yhtenäisyys. Siksi hän oli joustavampi Lapuan suuntaan. Lienee hän ollut ajatuskannaltaankin Lapuaa lähempänä.

Leinosen ja Laurilan perusasenne kommunisminvastaisen kansanliikkeen nousuun oli myönteinen, Leinonen johti Lapuan suurissa kansalaiskokouksissa puhetta, virkapukuinen Laurila istui eturivissä. Liikkeen syvät rivit koostuivat suojeluskuntalaisista, molempien ystäväistä.

Jo keväällä 1930 – Työn Äänen kirjapainon särkemisen ja varsinkin käräjärauhan rikkomisen jälkeen – Leinonen alkoi arvostella liikettä. Talonpoikaismarssin hän tuomitsi ja paheksui virkapukuisten suojeluskuntalaisten osallistumista järjestelyihin. Ståhlbergin sieppauksen jälkeen Leinonen puhui aina ”uuslapualaisuudesta”. Ilkan päätoimittaja oli liikkeen synkimmin vihaamia patkuleita.

Laurilalla oli vähän samanlainen prosessi laillisuuden ja lapualaisuuden välillä. Kun väkivaltaisuuDET puhkesivat ja valtiovallta, jonka ylimpänä edusmiehenä oli kansanliikkeen suosikkina presidentiksi noussut Svinhufvud, yritti sitä hillitä, Laurila oli mitä sopivin välittäjä. Toki häntäkin epäiltiin kovimmissa kosolalaispiireissä,

Mäntsälän kapina koetteli suhteita

Mäntsälän kapina koetteli toverusten suhteita. Leinonen käsittelee muistelmissaan (III osa, 1962) tapahtumia seikkaperäisesti. Laurila teki päiväkirjamuistiinpanoja, joita ensin Pirilä ja nyt perusteellisemmin Määttä ovat käyttäneet.

Ensimmäinen kahakka Mäntsälässä tapahtui 27.2.1932. Työväentalon piirittäjissä oli suojeluskuntalaisia puvut päällä. Kaikkialla alkoi suojeluskunnissa liikehdintää, myös Etelä-Pohjanmaalla. Lapuanliikkeen johto käski hälyttämään suojeluskuntalaiset valmiiksi lähtemään Mäntsälään.

Sunnuntaina 28.2. Laurila merkitsi päiväkirjaansa saaneensa tietojä käskystä. ”Pidin menettelyä täysin sopimattomana, erityisesti suojeluskuntapuvun käyttöä ja vaadin ehdottomasti käskyn peruuttamista”. Lapuanliikkeen johtomiehiin kuullut **Kustaa Latvala**, Leinosen lyhytaikainen seuraaja valistusohjaajana, vakuutti, ettei käskyjä tultais peruuttamaan. Se suututti Laurilaa.

Piiripäällikkö soitti jo hälytettyihin suojeluskuntiin ja kielsi lähtemästä mihinkään ilman päällystönsä lupaa. Osa oli kuitenkin jo lähtenyt. Maanantaina 29.2. Laurila kirjasi hänelle aamuvarhain ilmoitetun sadan miehen lähteneen Lapualle, eivätkä palaamiskehotukset tuntuneet tehoavan. Hän antoi aluepäälliköille puhelinsanomaa, jossa kielsi lähtemästä ja sanoi pitävänsä lähtijöitä kapinallisina. Hän määräsi myös asetettavaksi vartijoita asemille häiriöiden estämiseksi.

Laurila siis toimi selkeästi omien miestensä kapinaan liittymistä vastaan.

Illalla saapui miehiä Seinäjoelle satakunta. Laurila meni heitä tapamaan Rautatieläisten talolle. Joukon mukana oli Lapuan liikkeen aktiivi **Vihtori Herttua**, piiriesikunnan jäsen. Lapuan johtomiehet ehdottivat Laurilalle, että tämä ottaisi Mäntsälään lähtijät johtoonsa. Siitä Laurila kieltäytyi ehdottomasti ja vakuutti koko touhun turhaksi. Laurila kertoi sitten myöhemmin kuululleensa Herttuan sanoneen hänen poistuessaan: ”Tuokin perkele olisi ammittava”.

Toisaalta Laurilan otteet olivat mahdollisimman pehmeitä. Hän kehotti miehiä harkitsemaan aamuun saakka, jatkaako matkaa ja lupasi lottien muonittavan heidät. Aamuun mennessä suurin osa olikin palaillut koteihinsa.

Leinonen toimi myös, sama päämäärä tavoitteenaan. Samana maanantaina 29.2. pidettiin Laihialla hänen johdolla kansalaiskokous, jossa eri puolilta maakuntaa saapuneet suojeluskuntalaiset päättivät pysyä irti kapinasta. Se pienensi painetta totella Lapuan liikkeen johtoa.

Laurila saattoi tiistaina 1.3. ilmoittaa yliesikunnassa, jonne hän matkusti, että Etelä-Pohjanmaalla oli ”toistaiseksi rauhallista”.

Rauha rikkoutui kuitenkin jo seuraavana päivänä. Alkoi tapahtumasarja, jossa tärkeissä rooleissa olivat sekä Laurila että Leinonen.

Laurila oli Helsinkiin lähtiessään jättänyt sijaisuuden kansliapäällikkö **Vilho Koivistolle**. Lapuanliikkeen johto oli luvannut, ettei hänen poissa ollessaan tapahtuisi mitään.

Etelä-Pohjanmaan suojelukuntapiiriin esikunnan talo Seinäjoelle joskus 1930-luvulla. Tänäpäin Suojeluskuntamuseona toimiva rakennus on kerrostalojen ympäröimä.

Laurilalla oli Helsingin matkalla mukanaan kaksi Lapuanliikkeen aktiivijäsentä, **Iisakki Nikkola** ja **Ilmari Talvitie** eräänlaisina adjutantteina. Nikkolan mukaan oli keskusteltu myös piiriesikunnan uudistamisesta Lapualla ymmärtävämmäksi. Hänen mukaansa Laurila kannatti ajatusta.

Seinäjoki ei rauhoittunut

On syytä kysyä Määtän tapaan, oliko Laurila liian hyväuskoinen jättäessään esikuntansa niin kriittisellä hetkellä. Määttä jättää auki myös kysymyksen, lähtikö Laurila komennettuna vai omasta halustaan, vaikuttaakseen asioihin. ”Lapualaisadjutanttien” mukana olo viittaa jälkimmäiseen, mutta yliesikunta on saattanut kutsua Laurilan varmistukseen tämän lojaalisuudesta.

Seinäjoki ei suinkaan rauhoittunut. Laurila koetti ohjailla asioita puhelinlinjoja pitkin. Häneen ei luotettu oikein kummaltakaan puolelta. Lapua epäili häntä **Svinhufvudin**, valtiiovallan puoli **Kosolan** mieheksi. Käskyjen tavoitteena näytti olevan täyden konfliktin välttäminen. Niissä oloissa se merkitsi laillisuudesta tinkimistä.

Minusta Laurilan tilanne maaliskuussa 1932 muistuttaa Leinosen tilannetta kahta vuotta aikaisemmin. Silloin **Kallio** epäili Leinosen lojaalisuutta samalla kun kansanliike piti häntä Kallion kätyrinä. Nyt oli sama juttu Laurilan ja Svinhufvudin välillä. Kuten Leinonen 1930, hakeutui

Laurilakin henkilökohtaisesti Helsinkiin vakuuttamaan lojaalisuuttaan, mutta myös vaikuttamaan.

Puolelta päivin keskiviikkona (2.3.) saapui Lapuanliikkeen johtomiehiltä käskyjä koota joukkoja Seinäjoelle, sk-puvuissa ja kahden päivän muona mukanaan. Puolustusministeri **Lahdensuon** radiossa lukema presidentin kehoitus ja arkkipiispa **Ingmanin** vetoamus eivät hillinneet kapinallisia.

Konflikti kärjistyi kysymykseen hallituksen erosta. Kapinalliset vaativat **J.E. Sunilan** (ml.) porvarillisen enemmistöhallituksen eroa, muuten he eivät takaisi yhteiskuntarauhaa.

Laurila kannatti vaatimusta, nimittäin estääkseen suojeluskuntajärjestön hajaantumista. Jos valittaisiin jyrkkä laillisuuslinja, ”paras miesaines” voisi irtautua suojeluskunnista, hän sanoi ja muistutti, että liikehdinnän yhä jatkuessa hän ei voisi mennä takaamaan, että suojeluskuntalaiset pysyisivät aloillaan. ”Ehkäpä hän ei edes sitä haluaisikaan”, arvelee Määttä. Paljonko mainittujen ”adjutanttien” seura vaikutti Laurilaan, on myös syytä kysyä.

Seinäjoella oli sekavaa. Kansliapäällikkö soitti Laurilalle Helsinkiin kysellen ohjeita ja kertoi esikuntaan tulleen 40 - 50 miestä, jotka vaativat oikeutta antaa suojeluskunnille määräyksiä kokoontumisesta Seinäjoelle.

Laurila ei suostunut valtuutta antamaan. Hän antoi kuitenkin ohjeen, että ”saapuneet ja saapuvat miehet, kuitenkin mieluummin vähemmän kuin tuhat miestä (!) , saavat alue-

päälliköt ottaa vastaan ja sijoittaa piiriesikuntaan.”

Kapinakäskyä levitettiin

Suojeluskunnille lähti piiriesikunnasta tiedonanto: ”Piiripäällikön klo 15 antamana puhelinsanomana tiedoitetaan, että aluepäälliköt ottavat haltuunsa kokoontuvat suojeluskuntalaiset ja huolehtivat heistä”. Sanoma vastasi Laurilan määräystä. Mutta samassa sähkössä oli lisäys: ”Tämä on käsitettävä hälytyksenä ja ehdottomasti toteltava. Luoma”. Allekirjoittaja oli kuortanelainen pankinjohtaja **Aukusti Luoma**, joka yhdessä Kustaa Latvalan ja parin muun kanssa otti piiriesikunnassa omavaltaisen komennon. Moniin suojeluskuntiin meni kapinakäsky sähköinä, toisiin puhelimitse.

Leinonen, joka kuului puhelimestaan vahingossa - se ei ollut tuolloin kovinkaan harvinaista - vallatussa piiriesikunnassa käydyt keskustelut, lähetti vastakäskyn, jonka mukaan piiriesikunnasta oli saapuva väärä hälytys, jota ei pitänyt totella. Mitään käskynanto-oikeutta hänellä ei ollut, mutta käsky tehoi. ”Aseiden keskellä lait vaikenevat”, puolusteli Leinonen muistelmissaan.

Leinonen kertoo vaatineensa Lahdensuolta, että presidentin on itsensä esiinnyttävä radiossa, ja torstaina 3.3. Svinhufvud piti kuuluisan puheensa. Suojeluskuntapiireihin lähetettiin lisäksi presidentin sähkö, jossa hän suojeluskuntain ja armeijan ylipäällikkönä käski kaikkien palata kotiinsa.

Seinäjoella sähköä ottivat vastaan Luoma ja Latvala, mutta he eivät toimittaneet sitä eteenpäin. Koko ajan virtasi Seinäjoelle suojeluskuntalaisia. Tilanne oli kuuma ja sekava. Etelä-Pohjanmaan ratkaisua odotettiin monessa lähtövalmiissa suojeluskuntalaisjoukossa. Jos Etelä-Pohjanmaa olisi lähtenyt kapinantielle, se olisi laajentunut nopeasti ja Suomi ollut taas sisällissodassa. Tällaiseen ilmapiiriin saapui Laurila Helsingin-matkaltaan.

Leinonen sanoo perjantaita 4.3. elämänsä jännittävimmäksi päiväksi.

Suojelukunnan tärkein tehtävä oli jalkaväen taistelijan kouluttaminen. Tässä puoliryhmä Lahti-Saloranta pikakiväärin kanssa.

Hän tuli toisen piiriesikunnan maltillisen jäsenen, vaasalaisen varatuomari Halmeen kanssa aamujunalla Vaasasta Seinäjoelle piiriesikunnan kokoukseen. Läsä oli myös Helsingistä saapunut yliesikunnan ja ostopäällikkö Niilo Sigell (myöh. Hersalo).

Ydinkiista oli, tulisiko hallituksen erota kapinan lopettamisen ehtona. Leinonen ja Halme olivat jyrkästi vastaan, toiset, kiivaimpana Vihtori Herttua, puolesta. Päätöksiä ei saatu aikaan.

Kokouksen jälkeen Leinonen ja Laurila keskustelivat kahden kesken. Leinonen vakuuttui, ettei ”kapinallisilla ollut hänen taholtaan apua odotettavissa”, mikä osoittaa, että hän oli sitä epäillyt.

Tilanne oli edelleen erittäin epäselvä. Kiireisten soittojen keskelle tuli ilmoitus, että Kustaa Latvala oli ampunut itsensä. Latvala oli ymmär-

tänyt kapinan menevän mönkään ja veti äärimmäiset johtopäätökset.

Itsemurha kiihdytti mieliä edelleen. Siitä syytettiin Leinosta, jota painostettiin entistä kiivammin yhtymään vaatimukseen hallituksen erosta enemmän verenvuodatuksen välttämiseksi. Leinonen ei suostunut. Uhkailuista ei tullut totta. Latvala jäi Mäntsälän kapinan ainoaksi kaatuneeksi, luonnehti Leinonen muistelmissaan.

Leinonen pois piiriesikunnasta

Leinoselle koitui Mäntsälän jutusta hankaluuksia. Hänet pudotettiin piiriesikunnasta 1933 ”isänmaattomana”. Muistelmissaan Leinonen toteaa, ettei ”mitään vahinkoa tapahtunut”, kun tilalle valittiin saman puolueen mies **Juho Koivisto**, mutta kylä häntä tapaus syvästi loukkasi. Siitä eteenpäin hän oli vain ”rivimies Vaasan suojelukunnassa”.

Mikä oli Laurilan asenne Leinosta nöyryytettäessä? Ja asenne koko prosessissa eli kuinka lujasti laillisuuskannalla hän oli? Leinonen ei muistelmissaan siitä puhu ja muutenkin Laurilan rooli koko Mäntsälä-tapahtumien kuvauksessa on yllättävän sivullinen. Luulen, että siinä heijastuu näreä ja pettymys.

Pirilä kirjoittaa: ”Piiripäällikkö Laurilan auktoriteetti ja hänen nautimansa kansansuosio olivat hyvin merkittävä tekijä siihen, ettei tilanne ryöstäytynyt sen pahemmin irti. Hän kykeni estämään kiihkeimpien aineiden ryhtymisen peruuttamattomiin yltiöpäisyyksiin ja toisaalta hänen arvovaltansa rauhoitti sitä osaa sk-väkeä, joka ei alkuaankaan ollut hyväksynyt suojelukuntien vetämistä mukaan liikehdintään - siitä hän Laurilakin oli varoitellut.

”Laurilan henkilökohtainen asema oli kyllä vaikea”, muotoilee Pirilä.

Pirilän kuvaus vastaa Määtän näkemystä ja omaanikin Laurilan maltillinen laillisuuskanta vaikutti oleellisesti. Kiihkeimmät saattoivat uhkailla häntäkin jopa ampumisella, mutta kovin vakavaa se ei ollut. Piiriesikunnan valtaajien johto esitti hänelle anteeksipyyntönsä, mihin

hän mieluusti suostui. Laurila vaihtoi myös niihin myönnytyksiin, joita kapinallisille tehtiin kotiuttamisen yhteydessä, hänen saivat pitää aseensakin palatessaan kapinastaan. Myös Leinonen kannatti pehmeätä linjaa rangaistuksissa.

Laurilalle tärkeintä oli sk-työn jatkuminen mahdollisimman vähin vaurioin. Leinonen uhrattiin suojelukuntien yhtenäisyydelle, ja Laurila hyväksyi uhraamisen. Ollisihan hän ollut valmis isompaankin myönnytykseen, parlamentaarisen enemmistöhallituksen eroon kapinan rauhoittamiseksi.

Leinonen tuki Laurilan taktiikkaa

Leinosen suhtautumisesta Laurilan nöyryytykseen jatkosodan aikana minulla ei ole tietoa. Mutta kun syyksi luettiin myös miesten säästämisen, Leinonen oli mitä voimakaimmin Laurilan linjoilla. Olkoon esimerkkinä Karhuvainion Esan teksti elokuussa 1941:

”Vain sellainen upseeri on todella tehtävänsä tasalla, joka aina ja joka suhteos ymmärtää, että hänen käskyvaltansa alla oleva miehistö on eläviä ihmisiä. Että jokainen sotilas on pieni pala armeijaa, mutta samalla myös kappales Suomen kansaa”.

Laurila ei hyväksynyt alkuunkaan kaavamaisista alaisista piittaamatonta ja turhaan miehiä uhraavaa toimintaa. Leinonen muistutti jatkosodan hyökkäysvaiheen aikana upseeristoa samasta asiasta.

Samanlaisista lähtökohdista nämä isänmaanmiehet ahkerivat Etelä-Pohjanmaan suojelukuntatyössä rinta rinnan. Sk-järjestön oikeistolaisimpien aineiden sekaantuminen yhteiskuntajärjestystä vastaan tähänneeseen toimintaan pani miehet priorisoimaan: Leinoselle tärkeintä oli laillisuus, Laurilalle sk-järjestön yhtenäisyys, mutta toki hänelläkin lainkuuliaisuus sivuutti kapinan.

Molemmat pysyivät suojelukuntamiehinä järjestön lakkauttamiseen asti, joka järkytti molempia. Kumpikin teki parhaansa sekä sen omaisuuden että jälkimaineen puolestamisessa.

Suomen Tarton rauhanvaltuuskunta avustajineen. Eturivissä vasemmalta Alexander Frey. Väinö Voionmaa, J. H. Vennola, J. K. Paasikivi, Rudolf Walden, Väinö Kivilinna ja Väinö Tanner.

JUSSI NIINISTÖ

Tarton rauhasta 90 vuotta Liian hyvä vai häpeärauha?

Tarton rauhan solmimisesta tuli kuluneeksi 90 vuotta viime vuoden 14. lokakuuta. Rauha oli ja on merkittävä, olihan se ensimmäinen itsenäisen Suomen tekemä rauha. Samalla se on ainoa rauhamme, joka syntyi neuvotellen – toisin kuin talvi- ja jatkosodan jälkeen tehdyt rauhat Moskovassa ja Pariisissa, jotka olivat enemmänkin sanelurauhoja.

Suomessa ei ole juuri viime vuosikymmeninä tuotu esille Tarton rauhaa, ja on ollut aikoja jolloin Tarton rauhasta puhuminen oli suorastaan tabuaihe. Moni saattaa vielä tänäänkin ajatella, että kyseessä oli vaarallisen edullinen rauha Suomelle, ja että olisi parempi olla enempää elämöimättä asialla.

Monen aikalaisen mielestä Tar-

ton rauha oli kuitenkin häpeällinen, mitä nykypäivän näkökulmasta voi olla vaikea ymmärtää

Mikä teki Tarton rauhasta ”häpeärauhan”? Kuinka tämä 1920- ja 30-luvuilla Suomen heimohenkisissä piireissä paljon parjattu rauha oikein syntyi? Eikö Tarton rauha ollutkaan ”liian hyvä”, kuten viime sotien jälkeen on ajateltu ja kouluissa opetettu?

Suomalaisetkin erimielisiä rajasta

Suomen ja Neuvosto-Venäjän väliset rauhanneuvottelut Tartossa alkoivat kesäkuussa 1920. Tasavallan presidentti **K.J. Ståhlbergin** nimitämässä seitsenhenkisessä valtuus-

kunnassa oli kaikkien silloisten eduskuntapuolueiden edustus. Rauhanvaltuuskuntaa johti kokoomuslainen **J.K. Paasikivi**.

Tarton neuvottelujen ongelmallisin kysymys oli itärajan kulku. Ongelma ei ollut pelkästään Suomen ja Neuvosto-Venäjän rauhanvaltuuskuntien välinen, vaan myös Suomen valtuuskunnan sisäinen. Suomalaiset yrittivät löytää ratkaisun ongelmaansa ennen neuvottelujen aloittamista.

Suomen poliittisen johdon, rauhanvaltuuskunnan ja julkisen mielipiteen keskuudessa vallitsi varsin laaja yksimielisyys Petsamon liittämisestä Suomeen. Senhän oli jo keisari **Aleksanteri II** luvannut Suomelle vuonna 1864, ja **Leni-**

Suomalaiset joutuivat luopumaan Porajärven ja Repolan kunnista.

nin bolševikkihallitus oli tavallaan vahvistanut asian myöntämällä Petsamon punaiselle Suomelle kapi-navuonna 1918.

Sula satama Jäämereltä koettiin puoluekannasta riippumatta taloudellisesti hyvin tärkeäksi. Alueen nikkelivaroista ei vielä tuolloin ollut tietoa.

Itä-Karjalan kohtalo sen sijaan jakoi rauhanvaltuuskunnan porvarit ja sosialistit eri leireihin. Sosialidemokraateille riittivät autonomian-aikaiset rajat, mutta porvarillisten puolueiden toiveena olivat luonnolliset ja helpommin puolustettavat rajat. Laajimmillaan tämä tarkoitti rajalin-jausta Laatokka-Syväri-Äänisenmeri.

Toteutuessaan tämä olisi merkinnyt Itä-Karjalan ja Kuolan niemi-maan liittämistä Suomeen. Ja siten tietenkin edullisesti puolustettavia rajoja. Puolustettava maaraja olisi lyhennyt kolmannekseen, noin 350 kilometriin.. Tämä ”lyhyt raja – pitkä

Rauhanneuvottelut käytiin tässä Eesti Üliopilaste Selts -seuran talossa. Neuvotteluista kertoo talon edustalla oleva muistomerkki.

raja” -ajattelu nousi tunnetulla tavalla esille jatkosodan aikana.

Repolan ja Porajärven lisäksi Suomella oli kolmaskin autonomian aikaisten rajojen ulkopuolella oleva liitosalue, nimittäin Karjalan kannaksella oleva pieni Kirjasalon kulmaus, jota miehitti suomalaisten heimosoturien tukema inkeriläinen vapaajoukko.

Koko Inkeri päätettiin kuitenkin unohtaa heti kättelyssä, sillä sen liittämismahdollisuuksia Suomeen ei Pietarin vuoksi pidetty realistisina. Rauhanvaltuuskunta päätti suositella Inkerin suomalaisille kulttuuriau-tonomiaa.

Kansanäänestystä ei voitu aikaansaada

Heimohenkisimmät suomalaiset toivoivat siis Karjalan kansan kahtiajaon päättymistä. Kysymys kytkeytyi ensimmäisen maailman-sodan jälkeisen ajan voimakkaaseen aatesuuntaukseen, kansojen itsemääräämisoikeuteen, jonka Neuvosto-Venäjäkin oli ilmoittanut hyväksyvänsä.

Paasikivi muokkasi valtuuskun-nan minimiohjelmaksi kompromissin: karjalaisille neuvoteltaisiin vapaus päättää kansanäänestyksellä siitä, kuuluako Suomeen vai Neuvos-to-Venäjään.

Rajan kulku jätettäisiin äänestyk-sen jälkeen kansainvälisen komissi-

on tehtäväksi. Suomen suojeluksessa jo olevien Pohjois-Aunuksen kunti-en Repolan ja Porajärven taas tulisi saada itse ratkaista, haluaisivatko ne uutta kansanäänestystä vai eivät.

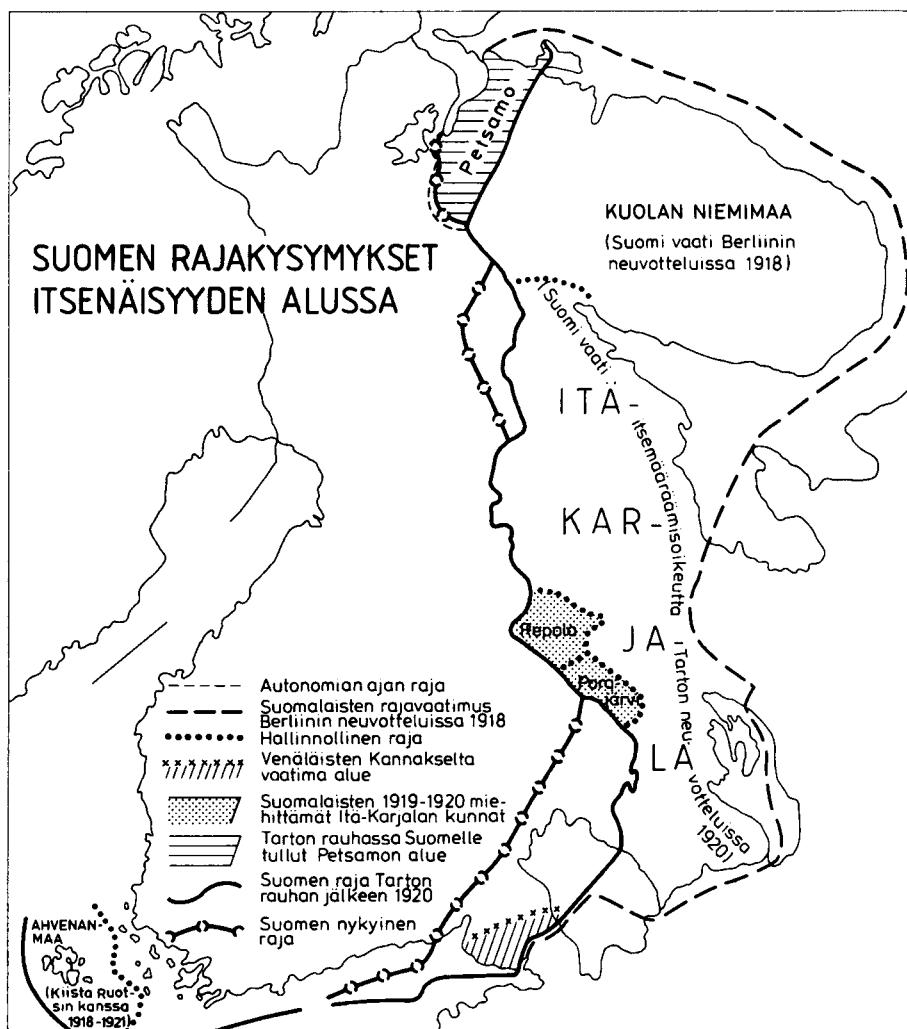
Neuvosto-Venäjä puolestaan valmistautui Tarton neuvotteluihin alusta alkaen tiukkaa linjaa vettäen. Bolševikit perustivat aivan rauhanneuvottelujen alla Karja-lan työkansan kommuunin. Se teki käytännössä tyhjäksi suomalaisten vaateen kansanäänestyksen järjestä-misestä Itä-Karjalassa.

Bolševikkien mukaan kom-muuni ilmaisi kansan tahdon: Itä-Karjalan kysymys olisi vastedes Neuvosto-Karjalan sisäinen asia.

Kun neuvottelut Tartossa käyn-nistyivät kesäkuussa 1920. Suomen valtuuskunta sai heti havaita, ettei Neuvosto-Venäjä tarvinnut rauhaa minkälaisin ehdoin tahansa.

Kun suomalaiset esittivät vaa-teensa Itä-Karjalan ja Petsamon suh-teen, tarjosi vastapuoli vuoden 1914 rajoja muutamain muutoksin: Pie-tarin turvaamiseksi osa Suomen-lahden saaria oli luovutettava ja Kannaksen Pietaria lähellä oleva mutka oli oikaistava.

Bolševikkien tiukka linja selittyi osin sotatoimien heille edullisesta käänteestä Puolan rintamalla kesä-heinäkuun vaihteessa 1920. Puna-armeija valtasi puolalaisilta Ukrainan Kiovan takaisin, ja puolalaiset perä-tyivät satoja kilometrejä. Koko Puola

Suomen rajakysymykset Tarton rauhanneuvottelujen aikoihin. Kuva Jussi T. Lappalainen, Itsenäisen Suomen synty.

näytti luhistuvan. Neuvosto-Venäjän sotilaallisen aseman vahvistuminen merkitsi sitä, ettei sen tarvinnut tinkiä.

Uusia neuvotteluväitä Helsingistä

Paikallaan junnanneet neuvottelut keskeytettiin heinäkuun puolivälissä kahdeksi viikoksi. Aloite oli neuvosto-osapuolen tekemä, ja sen syy oli mahdollisesti rauhanvaltuuskunnan sosiaalidemokraattisen jäsenen Väinö Tannerin harjoittama salainen diplomatia, josta Paasikivi oli tietoinen.

Suomen sosialidemokraattien vahva mies Väinö Tanner oli nimittäin tympääntynyt Suomen ulkopolitiittisen johdon tinkimättömään linjaan, ja halusi vauhdittaa neu-

votteluja paljastamalla vastapuolelle suomalaisten kuvioita.

Keino oli arveluttava, hyvin lähellä maanpetoksellista toimintaa, mutta Tannerille talousmiehenä merkitsivät taloudelliset seikat enemmän kuin aluekysymykset.

Helsinkiin neuvottelutauolle pallannut rauhanvaltuuskunta pohti tilannetta presidentin ja hallituksen kanssa sekä muokkasi itselleen uuden minimiohjelman. Tanner esitti sen pohjaksi luopumista Itä-Karjalasta, myös Suomen suojeluksessa jo olevista Repolasta ja Porajärvestä. Petsamossakin tyydyttäisiin vain taloudellisiin toimilupiin.

Hallituksen enemmistö kuitenkin halusi tässä vaiheessa pitää kiinni Repolasta ja Porajärvestä.

Neuvotteluja Tartossa päätettiin jatkaa, mutta hitaasti, jotta kansain-

väläinen tilanne ehtisi selkiintyä.

Siirryttiin siis vaatimuksista viivytystaktiikkaan. Paasikiven ja Tannerin luonnostelemaa uutta minimiohjelmaa toteutettaisiin vain pakon edessä. Repolaa ja Porajärveä ei luovutettaisi.

Tanner yhteydessä vastapuoleen

Kun neuvottelut Tartossa jälleen käynnistyivät, olivat rauhanvaltuuskunnan sosialidemokraattiset jäsenet Tanner ja Väinö Voionmaa hyvin hermostuneita. He uhkailivat erolla ja halusivat valtuuskunnalle vapaat kädet. Ne Tanner tavallaan ottikin jatkaessaan saladiplomaattiansa bolševikkidiplomaattien kanssa.

Tanner antoi salaisessa tapaamisessa ymmärtää Neuvosto-Venäjän valtuuskunnan jäsenelle Kerzentseville, ettei Itä-Karjalan kysymys kiinnostanut sosialidemokraatteja, sen sijaan Petsamoa hän vaati Suomelle jyrkästi ja korosti sen olevan kaikkien suomalaisten yhteinen taivoite.

Jatkoneuvotteluissa bolševikkien olikin helppo käyttää suomalaisen valtuuskunnan sisäistä hajanaisuutta hyväkseen. Bolševikeilla oli yhtenäinen julkisivu kaiken aikaa. Tilanne oli heille edullinen, varsinkin kun sota Puolan rintamalla eteni voitosta toiseen.

Niinpä välirauhansopimus valmistui ja taloussuhteiden järjestely edistyi. Molemmat olivat neuvostodiplomatian voittoja, sillä suomalaiset eivät saaneet lainkaan myönnytyksiä läpi. Repola ja Porajärvi pysyivät kuitenkin tässä vaiheessa vielä Suomella.

Pilsudskin hyökkäys auttoi Suomea

Suomen kannalta epäedullinen asetelma kääntyi kuitenkin kertaheittolla, kun Puolan peloton johtaja Pilsudski johti armeijansa kylmäveriseen hyökkäykseen punakenraalien Tuhatsevskin ja Budjonnyin yhtymien välistä.

Puolalaisten vastahyökkäys alkoi

Varsovan edustalta elokuun puolivälissä 1920 ja vyöryi nopeasti syvälle bolševikkien selustaan. Puna-armeijan joukot kääntyivät sekasortoiseen pakoon ja olivat elokuun loppuun mennessä Puolan kansallisten rajojen ulkopuolella.

Puolan uskomaton nousu tapion partaalta murskavoittoon vaikutti Suomen kannalta edullisesti rauhanneuvottelujen kulkuun. Nyt oli vastapuolen vuoro osoittaa myönväisyyttä!

Rohkaistunut Paasikivi alkoi pauhata, että valtuuskunta oli ollut liian pehmeä ja antanut liian helposti periksi. Nyt oli Tannerin vuoro olla hiljaa.

Tässä tilanteessa Neuvosto-Venäjän johtaja Lenin päätti luovuttaa Suomelle Petsamon. Tannerin viesti oli mennyt Leninille asti. Vastikkeena Lenin halusi joukon Suomenlahden saaria ja Repolan sekä Porajärven.

Vanha valtioalue on jakamaton

Presidentti **Ståhlberg** kielsi valtuuskuntaa neuvottelemasta vanhan suomalaisen valtioalueen luovuttamisesta Petsamon vastineeksi. Suomen valtioalue oli jakamaton,

painotti **Ståhlberg**. Samaa periaatetta kannatti hallituksen enemmistö.

Paasikivi oli eri mieltä. Hän esitti ajatuksen sekä Petsamon että Repolan ja Porajärven hankkimisesta Suomelle. Paasikivi esitti kaksoispitäjien vastineeksi taloudellisia ja alueellisia hyvityksiä, eräiden Suomenlahden saarten lisäksi Kuokkalan venäläistynyttä mutkaa Kannakselta.

Ståhlbergille Suomen valtioalue oli kuitenkin ehdottomasti jakamaton. Samaan aikaan oli nimittäin Ahvenanmaan kysymys ajankohtainen. Valtioalueen luovuttaminen olisi ollut kieltämättä huono esimerkki Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisun kannalta.

Neuvottelujen jo ollessa katkeamaisillaan Tanner otti jälleen salayhteyden vastapuoleen ja ehdotti Repolan ja Porajärven vaihtamista Petsamoon, jos venäläiset luopuvat Kannasta ja Suomenlahden saaria koskevista vaatimuksistaan. Näin tapahtuikin. Suomen valtuuskunta hyväksyi 7. syyskuuta Neuvosto-Venäjän ehdotuksen.

Tieto Repolaa ja Porajärveä odotavasta kohtalosta levisi Suomessa kulovalkean tavoin. Porvarillisissa lehdissä kirjoitettiin Suomen kuniasta ja lähetystöt kävivät päättäji-

en pakeilla puhumassa karjalaisten puolesta.

Yleisen mielipiteen odotettua rajumman reaktion takia ulkoministeri **Holsti** yllytti Paasikiven vielä kokeilemaan kaksoispitäjien länsiosien, joissa enin osa asutuksesta oli, saamista Suomelle. Kävi ilmi, että tämä olisikin ollut mahdollista, jos sitä olisi ajoissa ja yksimielisesti osattu vaatia. Tämä ajatus jäi kiusaamaan Paasikiven omatuntoa, eikä hän tohtinut keskustella siitä muiden kuin Tannerin kanssa.

Sopimuksen synnyttyä neuvostojohto ja neuvostolehdistö tervehti sitä tyytyväisenä, poistihan se Pietariin kohdistuvan uhan ja oli tärkeä myös taloudellisesti. Neuvosto-Venäjä sai lähes kaiken, mitä se neuvotteiluista oli lähtenyt hakemaan.

Bobi Sivén teki itsemurhan Repolassa

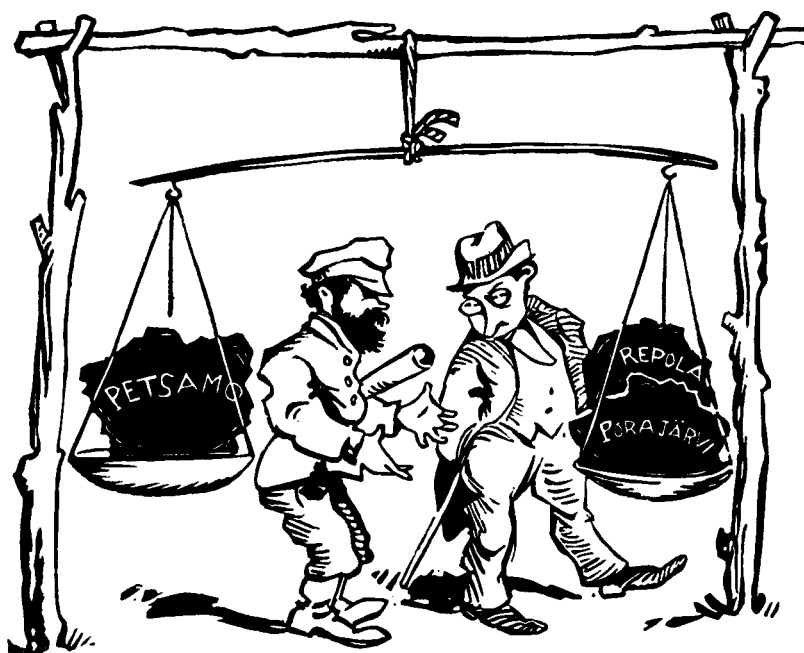
Suomalaisille aktivisteille ja heimotouretille Tarton rauhansopimus oli häpeärauha eritoten siksi, että Repolasta ja Porajärvestä luovuttiin.

Oliko käynyt niin, että Suomi ensin houkutteli lupauksillaan karjalaiset huomaansa ikään kuin pantiksi neuvotteluja varten ja sitten vaihtoi heidät taloudellisesti arvokkaammaksi katsomaansa siivuun Jäämeren rantaa?

Tämä koettiin häpeämättömän moraalittomaksi toiminnaksi ja tästä syystä esimerkiksi Repolan nimismies **Bobi Sivén** ampui itsensä protestina Tarton rauhalle.

Peli oli Suomen osalta pelattu harrastelijamaisesti, mutta neuvostodiplomatia nappasi Tarton rauhasta sulan hattuunsa. Vasta Stalinin kaudella rauhaa alettiin Neuvostoliitossa tarkastella ”pahalla silmällä”.

Väinö Tanner oli mies, joka keskeisimmin vaikutti Repolan ja Porajärven luovuttamiseen Neuvosto-Venäjälle. Hän teki raskaan virheen paljastaessaan suomalaisten sisäiset erimielisyydet. Tämän tietäen vastapuolella ei ollut tarvetta tehdä todellisia myönnytyksiä tietyn takarajan ylitse. Vastuunsa on Paasikivelläkin, joka salli Tannerin kulisientakaisen toiminnan.

Tarton rauhanneuvottelut.

Tuntemattoman aikalaispiirtäjän näkemys Tarton neuvottelujen aluekysymyksistä. Kurikka 30.9 1920

Saladiplomatia paljastui suurel- le yleisölle vasta vuonna 1949 Tan- nerin julkaistua muistiinpanoihinsa varsin rehellisesti pohjautuvan kir- jan nimeltä Tarton rauha. 1920- ja 30-luvuilla Tanner oli touhuistaan hipihiljaa, mikä oli tietysti mahdol- lisen maanpetossyytteen kannalta ymmärrettävää.

Suomalaisten neuvottelu oli kovin taitamatonta

Paasikiven politiikka oli opportunisti- sta. Hän etsi suhdanteita seuraten mielestään tarkoituksenmukaisinta ratkaisua. Hän ei pitänyt Tarton rau- haan heti sen synnyttyä liian hyvänä, kuten hän myöhemmin arvioi, vaan kohtuullisena. Reaalipoliitikkona hän yksinkertaisesti pyrki tekemään välttämättömyydestä hyveen.

Suomen rauhanvaltuuskunnan yleinen virhe oli, että he ajattelivat kohtuulliset vaatimukset esittämäl- lä saamaan vastapuolen suostuvai- semmaksi kohtuulliseen rauhaan. Neuvosto-osapuoli kuitenkin piti it- sestään selvänä sitä, että Suomi iskisi heti alussa pöytään enimmäisvaati- mukset – nimenomaan neuvottelu- taktisista syistä.

Venäläiset eivät osanneet ajatel- lakaan, että suomalaiset ovat niin vaatimattomia neuvottelijoita, että lähtevät heti esittämään minimivaa- timuksiaan.

Vaatimattomuus ja vilpittömyys ovat perinteisiä suomalaisia hyveitä. Ne ovat kuitenkin huonoja pelikort- teja kansainvälisessä diplomatiassa, jossa ne muuttuvat helposti naiiviu- deksi ja sinisilmäisyydeksi.

Suomen nuori diplomatia ei neu-

vottelujen loppusuoralla ottanut edes harhautusmielessä yhteyttä puolalai- siin, joten bolševikkien ehkä eniten pelkäämä valttikorttikin jäi käyttä- mättä.

Eduskunta hyväksyi rauhansopi- muksen äänin 163 puolesta ja 27 vas- taan. Suomi ratifioi sopimuksen 11. joulukuuta 1920.

Muistamisen arvoinen rauha

Oliko Tarton rauha kunniaton rau- ha? Nykypäivän näkökulmasta ei tietenkään. Normaalista poliittista kaupankäyntiä, sanoisi joku.

Vaikka nykypäivänä Tarton rau- ha vaikuttaa hyvinkin edulliselta ja joillekin ehkä ainoalta oikealta, ei sen syntyminen faktisesti ollut suo- malaisen valtiotaidon mestarinäyte. Suomi tinki enemmän kuin Neuvos- to-Venäjä. Lopulta Suomi joutui tin- kimään minimivaatimuksistaankin.

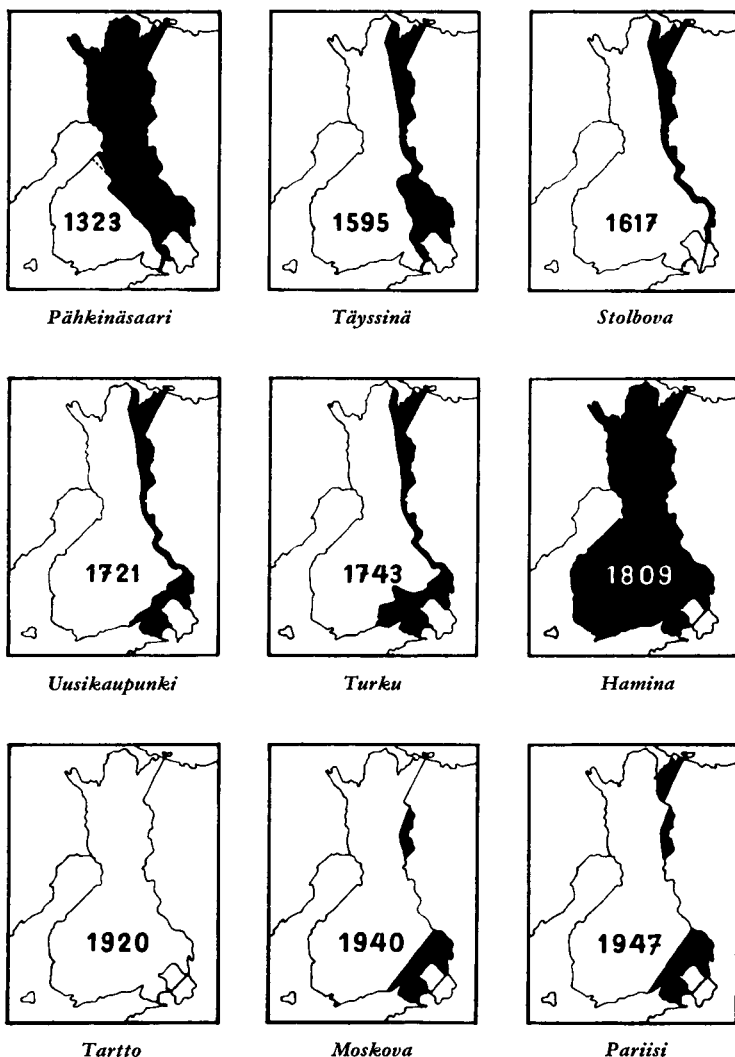
Puheet liian edullisesta tai mah- dollisimman edullisesta rauhasta on nähtävä anakronismina, toisen maa- ilmansodan jälkeisen tilanteen syn- nittämänä jälkiviisautena, sillä rajat olisivat todellakin voineet olla Suo- melle huomattavasti edullisemmat.

Kysymykseen ”Kuinka paljon edullisempia?” vastaaminen on jos- sittelua, mutta vertailu Viron, Lat- vian ja Puolan samana vuonna tekemiin, alueellisesti ja taloudelli- sestikin varsin edullisiin rauhanso- pimuksiin antaa suuntaa.

Kuitenkin Tarton rauha on muis- tamisen arvoinen. Se on merkittävä ennen muuta siksi, että se on ensi- mäinen itsenäisen Suomen tekemä rauha. Se päätti virallisesti vapaus- sodan.

Samalla se on ainoa rauhamme, joka syntyi neuvotellen, vaikkakin sen suomalaisia pääneuvottelijoita ei voi kehua ainakaan diplomaattisesta taituruudesta.

Kirjoitus perustuu esitelmään Tam- pereen Suomalaisella Klubilla 11.10.2010.

Suomen itäraja Pähkinäsaaresta 1323 Pariisiin 1947. Kuva Valtio- neuvoston historia

Jääkärimarssi vai Jääkäreiden marssi

■ Täällä Pohjois-Satakunnassa on syntynyt pientä kiistaa Heikki Nurmion sanoittaman ja Jean Sibeliuksen säveltämän marssin nimestä.

Itse olen aina puolustanut nimeä Jääkärimarssi ja vetoan siinä mm. oheisen kuvaan nuottivihkon kanasta.

Satakunnan Sotilassoittokunnan kapellimestari, musiikkimajuri Riku Huhtasalo, pitäytyy sitkeästi nimesä Jääkärien marssi vedoten kahteen seikkaan: 1) Teoston käyttämä nimi. 2) hänen mukaansa Pv:n ylikapellimestari Arvo Kuikka oli aikoinaan kysynyt Jääkäriliiton kantaa nimeen ja vastaus oli Jääkärien marssi.

Onkohan Heikki Nurmion alkuperäistä sanoitusta tallessa, josta kävisi ilmi, miten hän nimesi marssin? Olen yrittänyt penkoa asiaa ja saattaa jopa olla, että Nurmio antoi sanoitukselleen nimen Jääkärien marssi, mutta Jean Sibelius säveltäessään marssin antoi sille nimeksi Jääkärimarssi.

Asiaan olisi hyvä saada ratkaisu, joten aina marssia esitettäessä ja ohjelmalehtisiin painettaessa käytettäisiin yhtä ja ainutta ja oikeaa nimeä.

Vai onko sillä väliä?

Jääkäriterveisin,
Heikki Hulkkonen
 JP 27 Perinneyhdistys
 Satakunnan osasto

Jääkärin kotipaikka kertoo enemmän kuin syntymäpaikka

■ Luin Parole 4/2010:sta laajan jutun Juhani Lassilan tutkimuksista ”Varsinainen jääkärimaakunta onkin Lappi”.

Appiukkoni on kotoisin Simosta ja on aina ollut mielestäni Simon jääkäreitä. Enpä ole kuullut, että häntä mistään muualta lähteneeksi olisi sanonut kukaan. Siksi mieleeni kalahti erityisesti Lassilan otettua esimerkkiä Simon jääkäreistä. Hänen mielestään ainoa jotenkin luotettava tapa jakaa jääkärit heidän syntymäpaikkansa mukaan. Onhan se luotettava, mutta tutkimuksen nimessä tulisi näkyä, että kysymys on tällaisista jääkäreistä. Toisaalta se on kaikkein helpoin tapa, eikä se kuvaa todellisuutta. Lukijaa ei kiinnosta niinkään, missä jääkärit ovat syntyneet, vaan mistä he ovat kotoisin ja mistä lähtöisin.

Lassila: ”*Esim. Simon historiasa on maininta 7 Simosta lähteneestä jääkäristä, joista vain 1 oli syntynyt Simossa*”.

Hämmästykseni huomasin v. 1938 elämäkerrastosta, että appeni syntymäkuunta sen mukaan oli Kemi. Hän ei siis liene Lassilan mukaan simolainen lainkaan.

Lainasinpa kirjastosta Simon historian. Siinä lukee: ”*Simolaiset lähtijät olivat: Janne (Jussi) Nurmi, Kalle Sankala, Jonne Matikka eli Örn, Augusti Matinlassi, Uuno Liljeberg, Uuno Piirainen ja N.N.Möykkynen. Liljeberg, Piirainen ja Möykkynen eivät olleet lähtöhetkellä Simossa kirjoilla.*” Simon historia antaa kunnian omille pojilleen.

Kyllä appeni on Simosta lähtöisin. Mikä lienee Kemi-sanan takana? Sankala on niin simolainen nimi ja tunnettu simolaisena täälläpäin, että minultakin kysellään, kun kuulevat nimeni, että olenko Simosta kotoisin. Simossa on Sankalalla jopa oma kylänsä, koulunsa kirjastonsa, siltansa jne.

Laitanpa esimerkin itsestäni. Synnyin Torniossa. Asuin elämä-

ni kaksi ensimmäistä vuotta Alatorniolla. Sitten Kempeleessä 9 vuotta ja Ouluun muutin 11-vuotiaana. Oulussa olen asunut nyt yli 60 vuotta. Jos minusta tehtäisiin tutkimus, kun olin 25-vuotias, niin jääkäriliikkeen tutkijoiden mukaan minut luettaisiin torniolaiseksi silloin ja kaiketi vielä tänä päivänäkin. Tornio on minulle täysin outo, kuten myös Alatornio.

Jos jääkäreitä halutaan paikallisesti muistaa, niin kyllä se kunnia kuuluu jääkärin kotikunnalle, josta hän lähti Saksaan, ei syntymäkunnalle. Voihan se olla sama kuntakin.

Artikkelin mukaan tutkijat Lauerma, Lackman ja Lassila ovat käyttäneet syntymäkuntaa ainoana oikeana. Maalaisjärjellä ajatellen siinä mennään läpi paikasta, missä aita on matalin.

Tämä appeni on muuten sama henkilö, joka kirjoitti kortesjärveläisen Pahkajärven muistolle muistorunon. Sitä en tiedä, luettiinko se Pahkajärven muistotilaisuudessa.

Tämä oli minun kommenttini.

Rauni Sankala
 Oulu

■ Tutkimuksen nimi on ”*Pohjois-Suomen osuus jääkäriliikkeessä 1914 – 1918*”. Otsikko ”*Varsinainen jääkärimaakunta onkin Lappi*” on toimituksen käsialaa.

TOHTORI JUHANI LASSILA MULLISTAA TILAST

Varsinainen jääkärimaakunta Pohjanmaa tulee sentään hy

Tohtori Juhani Lassila asettaa perusteellisessa tutkimuksessaan jääkäripitäjät uuteen järjestykseen. Kun verrataan jääkäreiksi lähteneiden määrää asukasluokuihin onkin varsinainen jääkärimaakunta Lappi. Pohjanmaa on toki hyvänä kakko-

mäpaikl man kirj Matti Lääkä mää syntymä ainoana den asia

Tornion jääkäripatsas, jonka kirjoittajan setä Niilo Severi Savia on tehnyt ja veli Paavo Hammar ollut mallina.

Jääkäripatsaat pitää saada myös nettiin

■ Äitini Margareetta Savian veli Niilo Severi Savia on tehnyt Tornion jääkäripatsaan. Patsaassa ovat olleet mallina veljeni Paavo Hammar ja Niilon oma poika Jussi Savia.

Kiva kun tämä Kemin etappimerkkikin on saatu kaivettua puskienvoukosta ja on vielä saanut olla rauhassakin.

Muistan kun äitini pelkäsi, kun olimme Jääkäripatsaan paljastustilaisuudessa. Rovaniemeltä tulivat soittajat lentokoneella, mutta mitään ei uskallettu laittaa lehteen. Pelkkä puskaradio sai toimittaa asiaa.

Ryhdyin näihin kirjoituspuuhiin siksi, kun en löytänyt tästä patsaasta mitään tietoa netistä. Tilasin tätä lehteä 10 kpl ja ajattelin, että saan siitä sopivan lahjan sukulaisilleni ja olisin halunnut laittaa jotain tietoa netistä patsaasta ja sen tekijästä. Miten näin tärkeä, kuin jääkäriasia, voi puuttua netistä. Eihän se koskaan vanhene.

Kävin myös ”sotamuistomerkit” puolella, eikä sielläkään. Olivat paljon vanhempia kuin tämä Tornion merkki.

Eihän Vapaussodasta olisi tullut mitään ilman jääkäreitä. Isänikin olisi halunnut lähteä Porista, mutta kun hän tiedusteli asia joltakin Porin lukion pojalta, niin hän oli sanonut, että mene vain venäläisten lennättiimeen, kun olet niin nuorikin.

Urpu Hammar

■ P.S. Tietoa jääkäriliikkeestä löytyy netistä haulla jp 27. (toimitus)

Puheenjohtaja Jukka Pennanen ja hallituksen jäsenet Maisa Crockford ja Paavo Mikkonen Pahkajärven pakkasessa, Kuva: Jukka Knuuti

Perinneyhdistyksen hallitus teki vierailun Pahkajärvelle

■ JP 27:n perinneyhdistyksen hallituksen vuoden 2010 viimeinen kokous oli varmasti mieleenpainuvimmon vuosiin. Puheenjohtaja Jukka Pennanen oli kutsunut kokouksen koolle omaan valtakuntaansa, Kaakonkulmalle,

Kokous Itä-Suomen sotilasläänin esikunnassa vanhassa perinteisessä Kouvolan kasarmimiljöössä oli mieliin painuva sinänsä. Mutta parempaa seurasi, kun siirryttiin Pahkajärvelle. Siellä näimme kirpeässä pakkasessa ja hämärtyvässä iltapäi-

vässä tämän päivän varusmiesten harjoittelevan hyökkäystä ja puolustusta panssareiden tukemana.

Pääsimme myös näkemään, kuinka siviilistä tulleet reserviläiset olivat perustamassa esikuntaa alkamassa olevaan kertausharjoitukseen. Hyvin osasivat hommansa.

Kaiken kruunasi sauna ja komea illallinen.

Hallituksen jäsenet olivatkin sitä mieltä, että oikeastaan kaikki kokoukset voitaisiin siirtää Jääkärikansta Kaakonkulmalle

Leopard-panssarin jylhät ja komeat piirteet on sotkettu ”jouluuusilla” naamiointitarkoituksessa. Kuva: Paavo Mikkonen

Mestarilaulajien kuoro esiintyy. Se on vuodesta toiseen vierailut veteraanikodissa ja esittänyt komean lauluohjelman. Pöydän ääressä eversti Pentti Laamanen ja hänen vierellään Espoon sotaveteraanien puheenjohtaja Eino Luostarinen. Kuva: Paul Voss

Tammisunnuntain juhla Kuusikodissa

■ Jääkärien ja vapaussoturiensa rakennuttamassa Kuusikodin veteraanikodissa Espoon Nupurilassa vietettiin jokavuotiseen tapaan Tammisunnuntain juhlaa sunnuntaina 30 p:nä tammikuuta.

Saapuvilla oli salintäytteen yleisö, joka sai kuulla Mestarilaulajien kuoron mahtavan esityksen. Kuoro on vierailut kodissa joka vuosi vuodesta 1966 lukien jolloin rakennustyö valmistui.

Järjestäjien puolesta lausui vie-

raat tervetulleiksi tilaisuuteen varatuomari Paul Voss. Hän lausui myös muistosoanat viime vuonna edesmenneen Kuusikoti ry:n pitkäaikaisen puheenjohtajan yli-insinööri Gunnar Laatiolle. Laation ansiosta Kuusikoti uudistettiin nykyaikaiselle tasolle. Kutsuttuna vierailijana puhui tilaisuudessa Espoon Sotaveteraanit ry:n puheenjohtaja Eino Luostarinen kertoen Espoon sotaveteraanien toiminnasta.

Oikaisu ja täydennys

■ Parolessa 4/2010 sivulla 22 on mainittu, että Ruotsi aloitti vuonna 1808 sodan Venäjää vastaan ilman sodanjulistusta. Tietääkseni asia on juuri päinvastoin.

Terveisin
Aarre Auranen

■ Jutun kirjoittanut Hannu Kiuuru tunnustaa lapsuksensa. Lisäksi hän täydentää tekstiä:

Aleksanteri I:n ja Napoleonin Tilsitin rauhan yhteydessä 7.7.1807 tekemän salaisen sopimuksen mukaan Venäjä liittyi Englannin vastaiseen kauppasaartoon ja lupasi ryhtyä toimiin myös Ruotsi-Suomen saamiseksi siihen mukaan. Aleksanteri I yritti hoitaa asian diplomaattisen keinoin. Ruotsin kieltäytyttyä rikkomasta välejään Englannin kanssa ja liittymästä Venäjän-Ranskan liittokuntaan Venäjä aloitti sodan helmikuussa 1808.

PAROLE netissä

■ Nyt voit lukea Parolen myös netissä. Se löytyy osoitteesta

<http://www.jp27.fi>,

Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys Helsinki- Uusimaan ylläpitämän kotisivun kohdassa ajankohtaista. Siinä näkyy teksti **Parole 4/2010** [ladattavissa tästä PDF-formaatissa](#). Klikkaa sitä ja Parole on kuvaruudussa. Myöhemmin siirrymme käyttämään toista ohjelmaa, jolloin lehden "se-laaminen" on helpomaa

Parolen vanhat numerot

■ Parolen vanhoja numeroita löytyy edelleen jääkärikansta runsain mitoin.

Jääkäriliikkeen 50-vuosijuhlanumeroa (1/1965) on useita kymmeniä,

Täydellisiä vuosikertoja 1994 on niin ikään kymmeniä.

Vuosikerroista 1990–1993 löytyy kaikista 2-3 numeroa.

Vuosikerrasta 1987 löytyy numeroita 2 ja 4.

Vuosikerrasta 2001 on saatavissa numeroita 3 ja 4, joista jälkimmäinen on tavallista paksumpi ja värillisellä kannella varustettu Parolen 70-vuotisjuhlanumero.

Lisäksi on hajanumeroita muilta vuosilta.

Jos tarvitset yllämainittuja lehtiä kokoelmaasi, niin soita tai pistä sähköposti.

jukka.knuuti@gmail.com tai 040 7532751

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET

TUOTE	HINTA
Kortit	
Jääkärilippukortti	1,00
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	1,50
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	1,00
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50
Suomen Jääkärit	1,00
Turun jääkäripatsas	0,20
Vaasan jääkäripatsas	0,20
Wasserturn	0,20

Adressit

Ilman tekstiä	10,00
Kansliasta kirjoitettuna/ toimitettuna	12,00
Laajempi tekstaus	13,00

Muut tuotteet

CD Jääkäriin morsian/ kesto 22 min	10,00
CD-ROM Virtuaalijääkärit	25,00
Fallna for friheten-medalj	8,50
Jägarens väg	3,00
Jääkärien Elämäntyö-itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englantia ja latvia)	10,00
Jääkärien Helsinki-kirjanen, vain jäsenille	TOISTAISEKSI LOPPU
Jääkärien testamentti Suomen nuorisolle	6,00
Kalvosinnapit	87,00
Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis. 50 kpl)	2,50
Kuulakärkikynä, vihreä	TOISTAISEKSI LOPPU
Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Puukko Jääkärimerkillä	50,00
Solmioneula	78,00
Suomen jääkärien elämenkerrasto, I täyd.osa 1957	5,00
Ur Jägarnas levnad och gärning	5,00
VHS Jääkärien tie I-III	15,00
Verestänne versoi... -mitali	LOPPU, ei tilata lisää.

Vain jäsenille

Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
--------------------------------	-------

Erillisillä hakemuksilla myynnissä

Jääkäripienoismerkki	80,00
Jääkärihautamerkki	80,00

Tilaukset postikortilla tai faxilla osoitteella:	Toimitamme tuotteet kerran viikossa.
Jääkärikanslia	Hintoihin lisätään postituskulut.
Pohjoisranta 20 A 3	
00170 HELSINKI	
Puh/fax (09) 135 1009	
e-mail: jaakarikanslia@kolumbus.fi	

TUNNISTATKO TÄMÄN? 1/11

Kuka tuntee tämän miehen?

Jos tunnet kuvan jääkäriä tai jos Sinulla on vaikka aavistus hänen henkilöllisyydestään, niin kerro jukka.knuuti@gmail.com tai 040 753 2751.

Arkistostamme vastaava Maisa Crockford on iloinen kaikesta tiedosta.

Todettakoon lisävihjeenä, ellei se painetusta kuvasta erotu, että jääkärimme hihassa oleva merkki on konekiväärikoulutushaaran merkki.

Jääkäripaadella 25.2.2011

Helsinki-Uusi-
maan osasto kävi
perinteisellä sep-
peletervehdyksellä
Jääkäripaadella
25. helmikuuta 2011.
Henkilöt vasem-
malta Elvi Kutvo-
nen, Anita Lagus,
seppeleen nauho-
ja lukee Tor Wik-
ström. Hänestä
oikealla Maisa
Crockford ja Erkki
Pekki. Lippua kan-
taa Paul Voss. Kuva
Jukka Knuuti

VÄLIRAUHA- JA JATKOSOTALUENTOSARJA

Sotahistoriallinen Seura järjestää ns. välirauhan aikaa ja jatkosodan alkua käsittelevän yleisöluentosarjan. Tilaisuuksiin on vapaa pääsy.

Kevään luentosarja pidetään Sibeliuksen lukion juhlasalissa, osoite Liisankatu 13 keskiviikosta 16.2. klo 18 alkaen.

Ohjelma:

- 16.02. Sarjan avaus. Avauspuheenvuoro – Dosentti Pasi Kesseli
Itärajan linnoittaminen – Salpalinja – Tutkija John Lagerstedt
- 23.02. *Panttitaljoona Jääkärien jäljille* – Professori Ohto Manninen
- 02.03. *Ihmisten välirauha* – Eversti Erkki Nordberg

Ylioppilaskirjoitusten aiheuttama tauko

- 31.03. (Huom ! torstai) *Miinoja Kronstadtin – pommeja Turkuun* – Tutkija Carl-Fredrik Geust
- 06.04. *Moskovan rauhansopimuksesta kohti avointa sotaä Itämerellä* – Tohtori Osmo Tuomi
- 13.04. *Yleisradio mukana sotatoimissa* – Arkistopäällikkö emeritus Lasse Vihonen
- 20.04. *Pysäytetäänkö hyökkäys Syvärille ?* – Tohtori Mikko Karjalainen

Venäläiset upseerit apuna joukkojensa aseriisunnassa

Heikki Muilu: *Venäjän sotilaat valkoisessa Suomessa*. Atena 2010

■ ■ ■ Heikki Muilu vastaa kirjassa varmasti monen mieltä askarruttaneeseen kysymykseen, miksi venäläisten sotilaiden riisuminen aseita onnistui niin helposti ja vähin uhrein. Kaikkiaan otettiin aseet pois noin 6 500 venäläisiltä. Menestyksen syy oli varsin yksikertainen: Suurin osa venäläisistä upseereista tuki suojeluskuntia. Heillä oli paljon enemmän pelättävää bolševismiin suuntautuneista omilta sotilaista kuin suomalaisilta. Olivathan kappinoivat sotilaat murhanneet kymmeniä upseereitaan.

Venäläisten upseerien lisäksi olivat suomalaisten tukena Venäjän armeijan virolaiset ja puolalaiset sotilaat. Muilu on löytänyt tapauksen, jossa Viipurissa olisi 600 miehen puolalaispataljoonan tarjoutunut tukemaan valkoisia, jotka hylkäsivät avuntarjouksen.

Venäläiset upseerit ja monet virolaiset ja puolalaiset sotilaat saivat liikkua vapaasti, mutta venäläiset sotilaat koottiin vankileireille, Tai jos leiriksi voi sanoa vaikka Uusikaarlepyyn seminaarirakennuksia. Eräässä vaiheessa kaupungissa oli enemmän venäläisiä vankeja kuin asukkaita.

Kun Mannerheim toukokuun lopulla, ymmärtämys venäläisiä upseereja kohtaan katosi. Heitä rahdattiin Venäjälle, vaikka he olisivat halunneet jäädä Suomeen. Kesään mennessä Suomesta häädettiin 20 000 venäläistä usein tavalla, jossa Muilu

näkee etnisen puhdistuksen piirteitä. Kesällä alkoi Suomeen tulla upseeripakolaisia Venäjältä.

Muilun kirjan puutteena on, että hän keskittyy todellakin vain valkoiseen Suomeen eikä juuri punaisten hallussa olleista alueista. Näin jää kokonaan käsittelemättä se, missä määrin venäläiset lopulta ottivat osaa taisteluihin punakaartien rinnalla.

Muilun kirja on suppea, mutta antaa varmasti hyvin monelle ennen tuntematonsa informaatiota alkuvuoden 1918 tapahtumista.

Jukka Knuuti

Vapaussodan muistaminen 1920- ja 1930-luvuilla

Aapo Roselius, *Kiista, eheys, unohtus*. *Vapaussodan muistaminen suojeluskuntien ja veteraaniliikkeen toiminnassa 1918 – 1944.* (Bidrag till kannedom av Finlands natur och folk 186). Suomen Tiedeseura, Helsinki 2010. 263 sivua, kuvitettu.

■ ■ ■ Tuoreessa väitöskirjassaan Aapo Roselius käsittelee vapaussodan muistamisen muotoja maailmansotien välisen ajan Suomessa. Asiaa tarkastellaan toisaalta suojeluskuntien ja toisaalta sen aikaisten veteraanijärjestöjen osalta.

Roseliuksen tutkimuksessa käydään yksityiskohtaisesti läpi miten suojeluskunnat – ja osin myös veteraanijärjestöt – olivat keskeisiä toimijoita vapaussodan muistoa vaalittaessa. Ristiriitoja syntyi usein varsinkin sellaisissa kunnissa, joissa vasemmistol-

la oli vahva asema. Tammisunnuntai ja toukokuun 16. päivä kilpailivat josain määrin tärkeimmän juhlapäivän asemasta. Juhlat noudattivat pitkälle samaa kaavaa johon keskeisinä elementteinä kuuluivat seppeleenlasku sankarihaudoilla tai muistomerkeillä, jumalanpalvelus, juhlapuhe sekä suojeluskunnan paraati.

Veteraanijärjestöiksi katsottavia ryhmittymiä muodostui jääkäreiden keskuuteen jo vapaussodan aikana ja pian sodan jälkeen myös kevään 1918 sotakoulujen kurssilaiset muodostivat omia yhdistyksiään (Vimpeli ja Vöyri). Heimosotien myötä syntyi toisaalta Pohjan Poikain yhdistys ja Heimosoturien liitto. Keskeiseksi toimijaksi muodostui Vapaussodan rintamamiesten liitto, joka tosin perustettiin vasta vuonna 1929.

Kuten niin monessa väitöskirjassa, tavallista lukijaa vaivaa Roseliuksen kirjaa lukiessa sen raskas ja usein koukeroinen kieli sekä runsaat katsaukset kansainväliseen muistokulttuuriin. Vaikka jo kirjan alaotsikossa puhutaankin ”vapaussodasta”, tekstissä käytetään hyvin paljon ”sisällissota”-nimitystä. En ainakaan itse löytänyt tekstistä perustelua tälle käytännölle. Kirjan typografia ei sekään helpota lukuelämystä. Pitkät kappaleet, tiheä riviväli, kapeat marginaalit sekä pienen puoleinen fonttikoko kiusaavat.

Edellä sanottu ei vähennä sitä toisiasiaa, että Roseliuksen väitöskirja tarjoaa aiheesta kiinnostuneelle runsaasti tietoa 1920- ja 1930-lukujen kansallisesta juhlinnasta sekä suojeluskuntien ja veteraanijärjestöjen osuudesta koko yhteiskunnan toimintaan, etenkin maaseudulla.

Markus Anaja

Uusi kunniamerkkikirja

Jani Tiainen, *Suomen kunniamerkit / The Orders, Decorations and Medals of Finland*. Apali, Tampere 2010. 319 sivua, värikuvitus.

■ ■ ■ Kunniamerkkikirjoilla tuntuu aina olevan varma menekki. Uusin tulokas, ja itse asiassa tällä

hetkellä ainoa saatavana oleva teos suomalaisista merkeistä, on kunniamerkkikauppias Jani Tiaisen Suomen kunniamerkit.

Kirja on suurikokoinen ja hienoilla värikuvilla varustettu. Sen hinta on 90 ja 130 euron välillä, kaupasta riippuen, eli poikkeuksellisen kallis. Kustantajan mainosteksti kertoo, että ”kirja on ensimmäinen kattava teos itsenäisyytemme ajan kunniamerkeistä. Maamme kunnia- ja ansiomerkeistä ei ole koskaan aiemmin julkaistu kattavaa tieto- ja hakuteosta”. Hämmästyttävä väite, kun ottaa huomioon edelleen perusteoksen asemassa olevaa Wreden Finlands utmärkelsetecken vuodelta 1946 sekä Hämeen-Anttilan, Jäntin ja Karnilan sekä Tetrin kirjat.

Jani Tiainen käsittelee kirjassaan Suomen ritarikuntien kunniamerkkejä, eräitä vapaussotaan liittyviä merkkejä, suojeluskuntien ja Lotta Svärdin ansiomerkkejä, talvi- ja jatkosodan muistoristejä, sotakoulujen kurssimerkkejä sekä liikunnan ja urheilun kunniamerkkejä. Mm. maanpuolustus- ja perinnejärjestöjen ansiomerkkejä ei sen sijaan käsitellä kattavasti.

Kirja on selvästi suunnattu keräilijöille, sillä se sisältää tarkkoja tietoja kunniamerkkien mitoista ja painoista. Tiedot myöntömääristä ovat valitettavan vanhoja, vaikka niitä monissa tapauksissa olisi ollut helppo selvittää myöntäjätaholta. Historiallisesti kiinnostuneelle lukijalle on tarjolla vain niukasti tietoja.

Kirja sisältää myös valitettavia virheitä. Esimerkkinä mainittakoon, että sivulla 300 on otsikon mukaan ”Reserviupseeriliiton – Reservin ali-

upseerien liiton ansioristi”. Näiden liittojen yhdistymisestä on toki keskusteltu silloin tällöin, mutta ainaakaan vielä näin ei ole tapahtunut. Kaiken kukkuraksi kuvassa oleva huomionosoitus kuuluu Sotaveteraaniliitolle! Kirjan englanninkielistä tekstiä, jos toki myös suomenkielistä, olisi ehdottomasti pitänyt tarkastaa ennen kirjan painamista, sen verran kömpelöä ja virheitä täynnä se on.

Tiaisen kirja on puutteistaan huolimatta hyödyllinen kunniamerkkiharrastajalle. Kun on lähdetty tekemään tällaista isoa, komeata – ja kallista – kirjaa, olisi voinut toivoa, että sekä tekijä että kustantaja olisivat kiinnittäneet enemmän huomiota asioiden tarkistukseen ja tekstin viimeistelyyn.

Markus Anaja

Hyvä kokonaisesitys Suomussalmesta Raatteesta ja Kuhmosta

Tuunainen, Pasi: *Tahtojen taisto; Alpo K. Marttinen ja Hjalmar Siilasvuo talvisodassa.* 413 sivua, Otava.

■ ■ ■ Lukisin enemmän kuin mielelläni Siilasvuon talvisodassa johtamista Suomussalmen, Raatteen ja Kuhmon taisteluista kirjoitetun kriittisen tarkastelun. Näin kirjoitin runsaat kaksi vuotta sitten Suomen Sotilas-lehteen.

Hyrisinkin tyytyväisyydestä luksiessani Pasi Tuunaisen kirjaa. Se oli juuri sitä mitä toivoin.

Kun maailmalla puhutaan Suomussalmesta talvisodassa tarkoitetaan Raatteen tietä. Ylivoimaisen vihollisen täydellinen tuhoaminen paloittelemalla tiehen sidottu divisioonana oli sotilaallinen mestarinäyte, joka oppeja käytettiin jopa Persian lahden ensimmäisen sodan (1990) suunnittelussa.

Näin esimerkiksi tanskalaisen kenraalijäsenen Suomussalmea käsittelevä sotakorkeakoulun diplomityö keskittyi Raatteen tiehen.

Voittoisan taktiikan isä on enemmän esikuntapäällikkö Marttinen kuin Siilasvuo. Raatteen tiellä tais-

telivat Suomussalmen valtauksessa taistelijan ammatin oppineet lähinnä Pohjois-Suomen reserviläiset. Suomussalmen taisteluissa oli paljon sählystä kuten sodassa aina. Pahin virhe 163 divisioonan pakoon pääseminen. Se palasi myöhemmin taisteluun Kuhmossa ja olisi romahduttanut suomalaisten puolustuksen Kilpelänkankaalla, ellei rauha olisi ehtinyt ennen läpimurtoa.

Kirjan nimi on hiukan harhaanjohtava. Toki eri sukupolvia edustaneilla Siilasvuolla ja Marttisella oli eriäviä käsityksiä. Mutta niistä ei ollut suurempaa haittaa. Ei ainakaan vastaavia kuin Siilasvuon ja Susitai-paleen täydellinen yhteistyökyvyttömyys Suomussalmella. Kuhmon mottitaisteluista Siilasvuolla ja hänen esikuntapäällikköllään taisi olla eri käsitykset. Marttinen sanoi myöhemmin, etteivät useaan mottiin piiritetyn 48:n divisioonan rippeet olisi pahemmin suomalaisia häirinneet. Siilasvuo pyrki kuitenkin itsestään tuhomaan nämä vahvasti kentälainnoitetut motit. Tehtävä oli osin mahdoton raskaan tulituen puutteiden takia, Niinpä Kuhmossa suomalaisten tappiot olivat suuremmat kuin Suomussalmella ja yhteensä.

Tuunainen on tehnyt erinomaisia työtä. Kun meillä alkaa olla varsin tarkkaan viime sodistamme tieto mitä tapahtui, nyt on vuorossa sen selvittäminen miksi. Kirja vastaa nimenomaan kysymykseen miksi.

Jukka Knuuti

Satakunnan Osasto juhli 25 vuottaan aktiiveja palkiten

JÄÄKÄRIPATSAS
MYNNISSÄ

TILAA OMASI
kansliasta tai osastoltasi

Kuvassa palkitut vasemmalta, Eva Lilja, Porin Suomalainen Klubi, kunniajäsen Paavo Peltola, pronssisen ansiomerkin saaneet Antti Airila ja Raija Myllyniemi sekä osaston pienoislipulla palkittu Kalervo Piira.

JP²⁷:n Perinneyhdistys ry:n Satakunnan osaston perustamisesta tuli kuluneeksi 25 vuotta viime marraskuun 14. päivänä. Varsinaisesti merkkipäivää vietettiin paikallisen Ostrobotnia-illan yhteydessä 19.11. Porin Suomalaisella Klubilla, jossa maakunnan jääkärit kokoon tuivat vuosikymmenien ajan ja jossa myös osaston syntysanat on lausuttu.

Jääkärimarssin nostattavien sävelten kajahdettua osaston puheenjohtaja Alpo Vehanen toivotti runsaslukuisen juhlaväen tervetulleeksi kerraten lyhyesti perustamiseen liittyviä asioita sekä kohokohtia matkan varrelta. Hän kiitti myös jääkärinleski Gunvor Zilliacusta, jolta osasto on saanut vastaanottaa yli 140 nidettä käsittävän kirjalahjoituksen, jonka mukana on myös ainutlaatuisia kuva- ja äänitallenteita.

Erik Wallin muisteli perustajajäsenemme, jääkärieversti Per Zilliacuksen elämäntyötä upseerina ja liike-elämän johtotehtävissä. Tähän hänellä oli mainiot edellytykset, koska he työskentelivät vuosikymmenet

yhdessä porilaisen Hacklin-Yhtiöt Oy:n palveluksessa.

Juhlassa palkittiin myös pitkään ja ansiokkaasti perinneytötä tehneitä jäseniä ja yhteistyökumppaneita. Paavo Peltola oli kutsuttu osaston kunniajäseneksi syksyn vaalikokouksessa ja tässä tilaisuudessa hänelle luovutettiin päätöksen vahvistava sertifikaatti. Kalervo Piira palkittiin osaston pienoislipulla ja yhdistyksen myöntämät pronssiset ansiomerkit luovutettiin Antti Airilalle ja Raija Myllyniemelle. Estynyt Pertti Ramstedt on saanut omansa myöhemmin. Samalla luovutettiin Porin Suomalaiselle Klubille yhdistyksen pöytästandaari kiitoksena vuosikymmeniä jatkuneesta yhteistyöstä.

Illan aikana duo Jari-Pekka Leino & Jukka Koskenkorva esittivät Libau-aikaan liittyvää musiikkia, joka antoi juhlaväelle vahvan kannusteen arvokkaan perinneytön jatkamiseksi.

Juhlamenojen ohjauksesta ja juontotehtävistä vastasi kanslianeuvos Kosti Rasinperä tunnetulla isänmaallisella otteellaan.

14. JÄÄKÄRISEMINAARI

"Jääkärien elämän jäljet"

Sunnuntaina 10.4.2011

Kauhavalla Korttesjärven liikuntatalolla

Klo 10.00 Perinnejumalanpalvelus

Vuoden 1910 mukaan Korttesjärven kirkossa

Seppelpartion lähettäminen ja kunniakäynti Jääkärimuistomerkillä

Klo 11.00 Mahdollisuus ruokailuun seurakuntatalolla, yhteisvastuulounas 8€

Klo 12.00 Jääkäriseminaari

Musiikkia

Kauhavan–Ylihärän soittokunta kapellimestari Paavo Mularin johdolla

Seminaarin avaus

Kauhavan kaupunginjohtaja Harri Mattila

Länsi-Suomen sotilasläänin tervehdys

Komentaja kenraaliluutnantti Juhani Kääriäinen

"Jääkärialokkaiden elämä Lockstedtin leirissä paikallisten näkökulmasta"

Hohenlockstedtin kulttuuri- ja historyyhdistyksen puheenjohtaja

Achim Jabusch, tulkkauk Hanna Rieck-Takala

"Sotilaskodit – Jääkärien perintö"

Oulun Sotilaskotiyhdistyksen puheenjohtaja Tellervo Suoranta-Sallinen

Kahvitarjoilu

"Risto Rytin kirje jääkärivärväri Nestori Fräntille"

Everstiluutnantti evp. Erkki Erkinheimo

Paneelikeskustelu

Seminaarin jälkeen mahdollisuus tutustua Suomen Jääkärimuseoon klo 16.30 saakka

"...käy eespäin sä laulain aseveikko"

KAADERILAULAJIEN

KEVÄTKONSERTTI

Kadettikunta 90 vuotta, juhlakonsertti

Helsingin Ritarihuoneella

lauantaina 16. päivänä huhtikuuta kello 15

Kuoroa johtaa everstiluutnantti Matti Orlamo,
solistina sopraano Tia Svanberg

Mukana ohjelmassa myös Kadettikuoron kvartetti sekä
Musiikkiopisto Juvenalian saksofonikvartetti

Ohjelma á 15 euroa Kadettikunnan toimistolta
sekä kuoron jäseniltä.

Sisältää myös kahvitarjoilun

JP 27:n PERINNEYHDISTYS ry:n

KESÄPÄIVÄT 6.–7.8.2011 KESKI-SUOMESSA

OHJELMALUONNOS

Lauantai 6.8

- 10.45 Kokoon-tuminen Jyväskylän rautatieasemalle
Juna idästä klo 10.16
Juna etelästä klo 10.41
Omilla autoilla tulevien kannattaa jättää auto
Jyväskylään
- 11.00 Siirtyminen linja-autokuljetuksella Luonetjärven
varuskuntaan
- 11.30 Lounas
- 12.15 Ilmasotakoulun esittely
- 13.30 Siirtyminen linja-autolla Suolahden Vanhalle
asemalle
- Suolahden vanha aseman historiaa
- kahvi
- 14.00 Siirtyminen linja-autolla Keski-Suomen
ilmailumuseolle
- 14.30 Keski-Suomen Ilmailumuseon opastettu esittely
- museonjohtaja
- 17.30 Siirtyminen majoitukseen Sokos Hotelli
Aleksandraan Jyväskylään
- 19.00 Ohjelmallinen päivällinen
- Nikolainkulman historiaa, jääkärikabinetti
- Jyväskylän klubin historiaa, XII jääkäripioneeri-
pataljoona
- musiikkia

Sunnuntai 7.8.

- 09.30 Siirtyminen linja-autoilla Jyväskylän vanhalle
hautausmaalle
- kukkalaitteen laskeminen sankarivainajien
muistomerkillä
- 10.00 Tutustuminen Jyväskylän lyseoon ja sen
museoon
- kouluneuvos Jorma Lempinen
- musiikkia
- virvoketarjoilu
- 11.30 Tutustuminen Jyväskylän yliopistoon ja
Fredriksonin karttakokoelmaan
- kamarineuvos Erkki Fredrikson
- 13.00 Kiertoajelu Jyväskylän keskustassa ja
ympäristössä
- oppaana kamarineuvos Erkki Fredrikson
- 14.00 Lounas Viherlandiassa
- 15.45 Kuljetus rautatieasemalle
Juna etelään klo 16.22
Juna itään klo 16.45

Lisätietoja voi kysyä Martti Porvali 050-5901051 tai
porvalit@gmail.com

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:N PERINNEYHDISTYKSEN ALAOSASTOJEN YHTEYSTIEDOT

Osasto	Nimi	Gsm	Sähköposti
Helsinki-Uusimaa	Hakkarainen Arno	050 383 5486	arno.hakkarainen@tieturi.fi
Kuopio	Seppo Räihä	040 591 4611	seppo.raiha2@pp.inet.fi
Lappi	Kaisa Liljeberg-Thronicke	040 861 5442	kaisa.liljeberg-thronicke@rovaniemi.fi
Oulu	Pertti Puonti		pertti.puonti@gmail.com
Pirkanmaa	Pekka Virtanen		pekka.virtanen@ppg.inet.f
Satakunta	Alpo Vehanen	0400 593 727	alpo.vehanen@dnainternet.net
Varsinais-Suomi	Osmo Suominen	0400 908 314	ojs@luukku.com
Vaasa	Martti Ehrnrooth	0500 663 939	martti.ehrnrooth@veo.fi
Länsi-Pohja	Pentti Hiukka	040 593 9082	pentti.hiukka@pp2.inet.fi
Kymenlaakso	Paavo Mikkonen	044 550 9375	paavo.mikkonen@pp.inet.fi
Kainuu	Jouko Ollanketo	040 773 7763	
Kanta-Häme	Pertti Kiviniemi	0400 846 956	pertti.kiviniemi@armas.fi
Keski-Suomi	Martti Porvali	050 590 1051	porvalit@gmail.com
Etelä-Pohjanmaa	Juhani Passi	050 322 3469	juhani.passi@netikka.fi
Etelä-Karjala	Antti Lankinen	040 820 5620	antti.lankinen@pp4.inet.fi
Päijät-Häme	Ari-Ilmari Iisakkala	0500 761 676	a-i.iisakkala@phnet.fi

OSASTOT TOIMIVAT

HELSINKI-UUSIMAAN OSASTO

■ **Jääkärikerhon** esitelmältä 16. maaliskuuta 2011 kello 17.00 Suomalaisella klubilla. Esitelmän aiheesta *Ryti ja Mannerheim* pitää tohtori **Martti Turtola**.

■ **Kevätretki Mikkeliin** 9. huhtikuuta.

Retkellä tutustumme Jalkaväkimuseoon, viestikeskus Lokkiin sekä Päämaja-museoon. Museokierrosten välillä nautimme kahvia ja suolaisen palan. Päivän päättämme ruokailuun Mikkelin klubilla. Retken hinta on 45 €, joka sisältää kuljetukset, pääsymaksut museoihin, kahvit Mikkeliissä sekä ruokailun. Ruokajuomat aterialla ovat omakustanteiset.

Mennessä ja tullessa pidämme omakustanteisen kahvitauon.

Lähtö klo 9:00 Rautatientorin tilausajolaiturista (Fennia vastapäätä), paluu samaan paikkaan.

Aikataulu:

09:00 Lähtö

12:00 Jalkaväkimuseo

Kahvit

14:00 Viestikeskus Lokki ja Päämaja-museo

16:00 Ruokailu Mikkelin Klubi

17:30 Paluumatka alkaa

n. 20:30 Helsingissä

Lisätiedot ja sitovat ilmoittautumiset 31.3. mennessä:

Arno Hakkarainen, 050 383 5486 (iltaisin) tai sähköpostitse arno.hakkarainen@gmail.com

Retki toteutetaan, jos ryhmäkoko on vähintään 20 henkeä.

PAROLE

Päätoimittaja – Chefredaktör
Jukka Knuuti

PAROLE 2/2011 ilmestyy kesäkuussa 2011. Lehteen tarkoitetun aineiston tulee olla päätoimittajalla viimeistään 20.5.2010.

4 numeroa vuodessa, 20 €/vsk
4 nummer i året, 20 €/årg

Toimitusneuvosto – Redaktionsråd Askö Kilpinen, Kari J Talvitie, Kari Nummila

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja – Ordförande

Kilpinen Askö

Varapuheenjohtaja – Viceordf.

Tukiainen T. K. J.

Työvaliokunnan jäsen –

Medlem i arbetutskott

Pennanen Jukka

Asiamies – Ombudsman

Kouri Jukka

Jäsenet – Medlemmar

Fagnäs Peter

Hägglund Gustav

Kuljukka Antti

Lahti Jere

Manninen Ohto

Puheloinen Ari

Sihvo Sami

Stewen R. W.

JP 27:n PERINNEYHDISTYS RY- FÖRENINGEN JB 27:s TRADITIONER RF

Hallitus – Styrelse

Puheenjohtaja – Ordförande

Pennanen Jukka

Varapuheenjohtaja –

Viceordförande

Talvitie Kari J.

Sihteeri –

Sekreterare

Kiiski Tiina

Jäsenet – Medlemmar

Ehrnrooth Martti

Liljeberg-Thronicke Kaisa

Mikkonen Paavo

Parkkola Ari

Suominen Osmo

Valkeajärvi Jukka

KANSLIA: Auki ma-to 10-14. KANSLI: Öppet må-tors 10-14. Kanslia suljettu 11.6.-12.8.2010

Pohjoisranta 20 A – Norra Kajen 20 A

00170 HELSINKI – 00170 HELSINGFORS

Puhelin/telefax 09-1351009 telefon/telefax, gsm 050-377 8845, email: jaakarikanslia@kolumbus.fi

Kolme kenraali ja jääkärikapteeni. Vasemmalta prikaatikenraali Asko Kilpinen, kenraaliluutnantti Ilkka Halonen, jääkärikapteenin puvussa kapteeni Jari-Petteri Karpoff Lapin lennostosta sekä kenraalimajuri Jukka Pennanen. Kuva Paavo Mikkonen

